

YAPAY ZEKÂNIN VERDİĞİ ZARARDAN DOĞAN SÖZLEŞME DIŞI SORUMLULUĞA UYGULANACAK HUKUK

*(Applicable Law to the Non-Contractual Liability Arising from
the Damage Caused by Artificial Intelligence)*

Dr. Öğr. Üyesi Cemil GÜNER¹

ÖZ

Yapay zekâ, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte hayatın vazgeçilmez parçası hâline gelmektedir. Bu çerçevede, toplumun her alanında sıklıkla kullanılan yapay zekâ niteliğindeki yazılımlar, sağladığı faydalar yanında zarara da yol açabilmektedir. Yapay zekânın karar ve eylemleriyle neden olduğu zararlardan kaynaklanan özel bir sorumluluk türü ise karşılaştırmalı maddî hukukta ve Türk maddî hukukunda henüz bulunmamaktadır. Yapay zekâ niteliğindeki yazılımların kişiliği olmadığından haksız fiil sorumluluğu da yoktur. Bu sebeple yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluk kusursuz sorumluluk kapsamında değerlendirilerek sonuca gidilebilir. Bu cümleden hareketle, yapay zekânın kullanıcısı, sahibi, üreticisi, satıcısı doğacak zarardan sorumlu tutulabilir. Çalışmamızda bu kapsamda kalan yabancı unsurlu uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk konusu ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Sözleşme dışı sorumluluk, Kusursuz sorumluluk, Kanunlar ihtilafı, Uygulanacak hukuk

ABSTRACT

Artificial intelligence gradually becomes an indispensable part of life due to advancement of technology. In this context, artificial intelligence software which are used frequently in all areas of society can also cause damage besides benefits. A type of special responsibility has not yet been established due to the damages caused by the decisions and actions of artificial intelligence in comparative material law and Turkish material law. Since artificial intelligence has no personality, it can't be held responsible from tort. For this reason, the responsibility arising from the damage caused by artificial intelligence can be evaluated within the scope of no-fault liability. Accordingly, the user, owner, producer, seller of artificial intelligence can be held responsible for the damage. In this study, applicable law to the disputes with foreign element covered by this subject will be analysed.

1 Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, e-posta: cguner@selcuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1956-0118

Keywords: Artificial intelligence, Non-contractual liability, No-fault liability, Conflict of laws, Applicable law

GİRİŞ

Bilim ve teknolojideki gelişmeler yapay zekâ kullanımını birçok sektörde yaygınlaştırmaktadır. Bunların başında internet, iletişim, bilişim, robotik, bankacılık, finans, askeri, ticaret, eğitim, otomotiv ve sağlık sektörü gelmektedir². Öyle ki insan yapımı robotlar, androidler, yazılımlar, sistemler, arama motorları, çevrimiçi alışveriş portalları ve benzerlerinden yapay zekâ ürünleri olarak günümüzde sıklıkla istifade edilmektedir³. Gelecekte yapay zekâ ürünlerinin insan hayatının vazgeçilmez unsurlarından biri olacağını söylemekte ise bir tereddüt bulunmamaktadır.

Yapay zekâ kullanımının sağladığı yararlar yanında rizikoyu barındırdığı da bir gerçektir⁴. Bu anlamda yapay zekânın aldığı kararların ve eylemlerinin zarara yol açması mümkündür. Böyle bir durumda yapay zekâ kullanımından kaynaklı zararın tazmini konusu gündeme gelecektir. Ancak yapay zekâ mevcut hukukî düzenlemeler ışığında kişi olarak kabul edilmemektedir. Bu sebeple yapay zekânın doğacak zarardan bir sorumluluğu olmadığı için kimin, hangi gerekçeyle söz konusu zarardan sorumlu tutulacağı soruları izaha muhtaçtır.

Konu, yabancı unsurlu olması hâlinde şüphesiz kanunlar ihtilafı hukukunun uygulama alanına girecektir. Bu hâlde, yabancı unsurlu bir uyuşmazlıkta, yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğa

- 2 Yapay zekânın kullanım alanı ve örneklerine ilişkin ayrıntılı tespitler için bkz. HOLZER, Jenny, R. / MOSES, Franklin L.: "Autonomous Systems in The Intelligence Community: Many Possibilities and Challenges", *Studies in Intelligence*, Vol. 59, No. 1, 2015, s. 27; CALO, Ryan: "Robots in American Law", *University of Washington School of Law, Legal Studies Research Paper*, No. 2016/04, s. 3 (<http://ssrn.com/abstract=2737598>); RUSSELL, Stuart J. / NORVIG, Peter: *Artificial Intelligence: A Modern Approach*, Pearson, New Jersey 2009, s. 1-2; AKKURT, Sinan Sami: "Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, S. 13, Haziran 2019, s. 40; YÜNLÜ, Semih: "Current Developments on Artificial Intelligence and Liability for Robot Caused Damages", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVI, S. 1, 2019, s. 191-193; YANISKY RAVID, Shlomit: "Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, and Accountability in The 3A Era: The Human-Like Authors Are Already Here: A New Model", *Michigan State Law Review*, 2017/4, s. 664-665; BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru / BAK, Başak: "Yapay Zekâ", *Futurist Hukuk*, Aristo Yayınları, İstanbul 2018, s. 9.
- 3 BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru: "Robot Hukuku", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 7, S. 29, 2017, s. 85-86 (Robot); KARA KILIÇARSLAN, Seda: "Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Hukukî Kişiliği Üzerine Tartışmalar", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Y. 4, S. 2019/2, s. 363.
- 4 FROOMKIN, A. Michael / COLANGELO, P. Zak: "Self-Defense Against Robots and Drones", *Connecticut Law Review*, Vol. 48, 2015, s. 7.

uygulanacak hukukun tespiti ihtiyacı doğar. Bu bağlamda yapay zekânın hukukî niteliğinin ve doğacak zarardan sorumluluğunun vasıflandırılması, uygulanacak hukukun tespitinde belirleyici olacaktır. Çalışmamızda söz konusu sorumlulukla bağlantılı yabancı unsurlu uyuşmazlıklara uygulanacak hukukun tespiti, Türk kanunlar ihtilafı hukuku bağlamında ele alınacaktır.

I. YAPAY ZEKÂ KAVRAMI

Yapay zekâ (*Artificial Intelligence (AI)*)⁵, doktrinde genel anlamda; algılama, öğrenme, yorumlama, geliştirme, iletişim kurma, karar verme ve sonuç çıkarma gibi insan zekâsını lüzumlu kılan fonksiyonları yerine getirebilen sistem olarak tanımlanmaktadır⁶. Bu anlamda yapay zekâ, otonom sistemlerin dış verileri yorumlama ve bunlardan çeşitli çıkarımlara vararak öğrenebilme ve öğrendiklerini uyarlayarak kullanabilme yeteneği olarak görülmektedir⁷.

Yapay zekâ; makinalara veya bilişim sistemlerine karar alma ve bunları icra etme yeteneği vermektedir⁸. Başka bir deyişle, insanlara has “algılama, öğrenme, yorumlama, karar verme, sonuç çıkarma, problem çözme” yetenekleri yapay zekâya yüklenmektedir⁹. Bu bakımdan yapay zekâ, bir tür yazılım olduğundan bilgisayar, robot, telefon, araç ya da başka bir cihaz bünyesinde çalışmaktadır¹⁰. Dolayısıyla, bir robotun, makinanın veya cihazın salt kendisi yapay zekâ sayılmamakta, bunlara ancak karar alma ve aldığı kararları yerine getirme fonksiyonu yüklendiği zaman yapay zekâli hâle gelmektedir¹¹.

5 *Artificial Intelligence (AI)* kavramını literatürde ilk kez John McCarthy kullanmış olup, söz konusu kavramı özellikle akıllı bilgisayar programları olmak üzere akıllı makine yapma mühendisliği ve bilimi olarak tanımlamıştır: McCARTHY, John: “What Is Artificial Intelligence”, <http://jmc.stanford.edu/articles/whatisai/whatisai.pdf> (Erişim tarihi 02.06.2020).

6 YANISKY RAVID, s. 673; AKKURT, s. 41.

7 KAPLAN, Andreas M. / HAENLEIN, Michael: “Siri, Siri in My Hand, Who’s The Fairest in The Land? On The Interpretations, Illustrations and Implications of Artificial Intelligence”, *Business Horizons*, Vol. 62, Iss. 1, 2018, s. 17; BARFIELD, Woodrow: “Liability for Autonomous and Artificially Intelligent Robots”, Paladyn, *Journal of Behavioral Robotics*, Vol. 9, 2018, s. 193; AKKURT, s. 41.

8 AKKURT, s. 53.

9 BAK, Başak: “Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukukî Sorumluluk”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y. 9, S. 35, Temmuz 2018, s. 211.

10 BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru: “Yapay Zekânın Buluşlarının Patentlenmesi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Y. 6, S. 11, Haziran 2018, s. 588 (Patent).

11 Akıllı robot özelinde aynı yönde bir tespit için bkz. AKBİLEK, Meliha: “Teknolojinin Pandora Kutusu: Robotların Hukukî Kişilikleri (!) ve Hukukî Sorumlulukları”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 6, Aralık 2017, s. 222.

Günlük hayatta yapay zekâ ürünlerine rastlamak olağan hâle gelmiştir. Örneğin, hava tahminlerinde, geçmiş meteorolojik veri ve istatistiklerden yararlanarak bilişsel yorum yapan yapay zekâ özelliği gösteren bir sistem kullanılmaktadır¹². Sanal ortamda oynanan satranç gibi oyunlar da yapay zekâlı bir ürün olup, kendilerine yüklenen sistemin gereği olarak bir algoritma geliştirmekte, işlediği bilgiler sayesinde satranç hamlelerinin tümünü bilmekte ve ona göre hareket edecek bir içerik elde etmek suretiyle insanlarla oyunda rekabet etmektedir¹³. Aynı şekilde, web 2.0 internet sitesi, internet kullanıcılarının yararlandıkları internet bağlantılarından onların tercihlerini, ilgi alanlarını, kullanım alışkanlıklarını, eğilimlerini, alışveriş tercihlerini tahmin etmeye elverişli içeriğiyle bilişsel ve duygusal unsurlardan yararlanarak karar alıp yerine getiren bir yapay zekâ örneğidir¹⁴. Otomobillerdeki abs fren sisteminin ne zaman devreye gireceğini ayarlayan sistem de yapay zekâyâ örnek teşkil etmektedir¹⁵. Son bir örnekte, sanayi ve özellikle de otomotiv sektöründe yapay zekâ donanımlı robotlar kullanılarak işçilere ikame olarak hizmet verdikleri görülmektedir¹⁶.

II. YAPAY ZEKÂNIN VERDİĞİ ZARARDAN DOĞAN SORUMLULUK

Yapay zekâ kendisini kullanıma sokan kişinin idare ve denetimi olmaksızın otonom şekilde¹⁷ ya da kendisini kullanan kişinin sevk ve idaresinde, daha açık ifadeyle kumandasında hareket edebilir¹⁸. Robot teknolojisindeki gelişmeler de göstermektedir ki yapay zekâ ürünleri, her ne kadar önceden programlanmış olsalar da mevcut verilerden

12 Hava sıcaklığı, yağış, nem, rüzgâr yönü ve şiddeti ile benzeri parametrelerin tahmininde yapay sinir ağ modelleri adı verilen yapay zekâ kullanımının tercih edildiğine ilişkin olarak bkz. TURGUT, Aydın / TEMİR, Atılğan / AKSOY, Bekir / ÖZSOY, Koray: “Yapay Zekâ Yöntemleri ile Hava Sıcaklığı Tahmini İçin Sistem Tasarımı ve Uygulaması”, **International Journal of 3d Printing Technologies and Digital Industry**, Vol. 3, Iss. 3, 2019, s. 245.

13 BAK, s. 218.

14 AKKURT, s. 42.

15 KARA KILIÇARSLAN, s. 366.

16 SMITH, Bryant Walker: “Automated Driving and Product Liability”, **Michigan State Law Review**, Vol. 1, 2017, s. 2.

17 Yapay zekânın otonomluğu, Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonu tarafından yapay zekânın gelecekte yaratacağı problemlerin çözümüne yönelik hukukî bir dayanak oluşturmak amacıyla yayımlanan Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu’nda “dış kontrol veya etkiden bağımsız karar alma ve dış dünyaya uygulama kabiliyeti” olarak tanımlanmıştır (Art. Z/AA). Yapay zekânın otonom özelliği hakkında ayrıca bkz. MULLIGAN, Christina: “Revenge Against Robots”, **South Carolina Law Review**, Vol. 69, 2018, s. 2-3; BARFIELD, s. 194.

18 İNCE, Şükran / ŞİMŞEK, Melike Zişan / KAYNARCA, Fatih: “Valuation of The Legal Liability of Artificial Intelligence and Robotics under Turkish Legal Regulations”, **GSI ARTICLE**, Summer 2019, s. 36; BARFIELD, s. 194.

çıkarımlar yaparak öğrenebilme ve buna uygun davranış geliştirebilme yeteneğine sahiptir. Ancak yapay zekâ ürünlerinin kendisini imal eden, programlayan veya kullanıma sokanların dahi öngöremeyeceği şekilde davranış geliştirebilmeleri ihtimal dâhilindedir¹⁹. Neticede, yapay zekâ ister otonom isterse kendisini kullanan kişinin idaresinde hareket etsin her iki ihtimalde de kendisine yüklenen fonksiyonu icra ederken zarara yol açabilecektir.

İnsanlar yapay zekâ ile temaslarını arttırdıkça yapay zekâ kullanımından kaynaklı zararlar da kaçınılmaz şekilde artmaktadır²⁰. Yapay zekânın verdiği zarar insanlara olduğu gibi, bitki ve hayvan gibi diğer canlılara da yönelebilir. Aynı şekilde, mala ve hatta kendisi gibi başka bir yapay zekâya karşı da zararın verilmesi muhtemeldir.

Uygulamaya yansıyan birçok örnekte yapay zekâ ürünlerinin çeşitli zararlara yol açtığı görülmektedir. Söz konusu örneklerde yapay zekânın, karar ve eylemleriyle malvarlığına karşı zarar oluşturması yanında kişilik hakkı kapsamında yer alan yaşam, vücut bütünlüğü, özel hayatın gizliliği, onur ve haysiyet, sağlık, kişisel veriler gibi şahıs varlığı değerlerini de ihlal edebildiği sonucuna varılabilir.

Yapay zekâ yüklenerek üretilmiş bir robotun bir kimsenin ölümüne yol açması veya yaralaması söz konusu olabilir. Örneğin ABD’de yapay zekâ donanımlı bir robotun bir kişiyi öldürmesi üzerine tazminat davası açılmış ve ölen kişinin ailesine on milyon Amerikan doları tazminat ödenmesine hükmedilmiştir²¹. Aynı şekilde, sanayi sektöründe kullanılan yapay zekâlı robotların birlikte çalıştığı işçilere zarar verdiği örnek olaylar vardır. Örneğin Almanya’daki bir otomobil fabrikasında kullanılan yapay zekâlı robotun işçilerden birini metal plakaya çarparak öldürdüğü görülmüştür²².

Hastaların tıbbî verilerini inceleyip analiz etme fonksiyonu yüklenmiş yapay zekâ programları sağlık sektöründe yaygınlaşmaya başlamıştır. Böyle bir ihtimalde, yapay zekânın yanlış teşhis koymasıyla hastanın ölmesi ya da başka sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalması mümkündür²³. Örneğin uygulamada, bir bilişim teknolojisi şirketinin geliştirdiği

19 ERCAN, Cannur: “Robotların Fiillerinden Doğan Hukukî Sorumluluk, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 40, Ekim 2019, s. 36.

20 FROMKIN / COLANGELO, s. 7; BAK, s. 216; AKBİLEK, s. 219; ERCAN, s. 27.

21 Konuya ilişkin haber için bkz. <https://www.theguardian.com/technology/2018/mar/25/death-by-robot-mechanised-danger-in-our-changing-world> (Erişim tarihi 28.12.2019).

22 Konuya ilişkin haber için bkz. <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/02/robot-kills-worker-at-volkswagen-plant-in-germany> (Erişim tarihi 28.12.2019).

23 Aynı yönde bkz. KARA KILIÇARSLAN, s. 369.

yapay zekâ programının akciğer kanseri teşhisi konulmuş bir hastaya kemoterapiye ilave olarak ciddi kanamalara yol açabileceği için kanser hastalarına verilmemesi gereken bir ilacı önererek hatalı kanser tedavisi uyguladığı tespit edilmiştir²⁴.

Gelecekte yaygın hale geleceği söylenen sürücüsüz araçların yapay zekâlı olarak kullanıldığı durumlarda trafik kazaları gündeme gelebilir²⁵. Örneğin ABD’de Uber’in yapay zekâ kontrollü sürücüsüz araçlarından biri, bisikletiyle karşıya geçmeye çalışan bir kadına çarparak ölümüne sebep olmuştur²⁶.

İstihbarat, güvenlik veya özel amaçlarla görüntü kaydetme ve bilgi toplama fonksiyonu yüklenmiş bir yapay zekâlı drone’un düşmesi ya da topladığı görüntü ve bilgilerin ifşa edilmek suretiyle özel hayatın gizliliği hakkının ihlal edilmesi de pek tabii mümkündür. Örneğin ABD’ye ait bir drone, Afganistan’da tarlada çalışan otuz işçinin ölümüne sebep olmuştur²⁷.

Yapay zekânın manevi zarara yol açmasının da mümkün olabileceği görülmüştür. Bu çerçevede, Microsoft’un “Tay” adlı yapay zekâsı, twitter üzerinden insanlarla tesadüfi şekilde sohbet etmeye başlamış, fakat zaman içinde öğrendiği cinsiyetçi ve ırkçı söylemlerle kendi kontrolünden çıkarak insanlara manevi zarar verme tehlikesi gösterdiği gerekçesiyle kapatılmak zorunda kalınmıştır²⁸. Benzer şekilde, yapay zekâ özelliği gösteren “Siri” sesli asistanlardan biri olarak günümüzde yaygın şekilde kullanılmaktadır. Genel itibariyle kendisine sorulan soruları cevaplama görevi olan bu tür sesli asistanların hata yapması ihtimal dâhilindedir. Nitekim İngilizce sorulan bir soruya aynı dilde cevapla “anne” tanımı yapan Siri’nin küfür ettiği yakın geçmişte yaşanmış bir vakıa olarak karşımıza çıkmaktadır²⁹.

24 Konuya ilişkin haber için bkz. <https://www.donanimhaber.com/iBMnin-yapay-zekasi-yanlis-kanser-tedavisi-oneriyor--101846> (Erişim tarihi 28.12.2019).

25 Sürücüsüz araçların verdiği zararlardan sorumluluğa ilişkin olarak ayrıca bkz. GLESS, Sabine / SILVERMAN, Emily / WEIGEND, Thomas: “If Robots Cause Harm, Who Is To Blame? Self-Driving Cars and Criminal Liability”, *New Criminal Law Review*, Vol. 19, No. 3, 2016, s. 413 vd; SMITH, s. 2 vd.

26 Konuya ilişkin haber için bkz. <https://www.nytimes.com/interactive/2018/03/20/us/self-driving-uber-pedestrian-killed.html> (Erişim tarihi 28.12.2019).

27 Konuya ilişkin haber için bkz. <https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-attack-drones/u-s-drone-strike-kills-30-pine-nut-farm-workers-in-afghanistan-idUSKB1W40NW> (Erişim tarihi 28.12.2019). Drone’un parkta oynayan bir çocuğun üzerine düşmesi sonucu verdiği zarara ilişkin benzer bir örnek için ayrıca bkz. KOWERT, Weston: “The Foreseeability of Human Artificial Intelligence Interactions”, *Texas Law Review*, Vol. 96, Iss. 1, 2018, s. 181-182.

28 Konuya ilişkin haber için bkz. <http://www.telegraph.co.uk/technology/2016/03/24/microsofts-teen-girl-ai-turns-into-a-hitler-loving-sex-robot-wit/> (Erişim tarihi 28.12.2019).

29 Konuya ilişkin haber için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/applein-sirisi-haddini-astı-kufur-etmeye-basladi-40822109> (Erişim tarihi 28.12.2019).

Kişisel verilerin kaydının yapay zekâ programları tarafından yapıldıktan sonra bunların ifşası suretiyle kişilik hakkının ihlali ile maddi veya manevi zarara yol açılması olasılığı da göz ardı edilmemelidir³⁰. Gerçekten de yapay zekâların bazı alanlarda kişisel veri işleme sıklıkla görülmektedir. İşte söz konusu kişisel verilerin muhafaza edilmesi gerekirken bunların aleniyet kazanması ilgili kişi hakkında kişilik hakkının ihlali bağlamında zarara yola açabilir.

Son bir örnek ise, bir uçağın yapay zekâ destekli oto pilotunun hatalı kararıyla düşmesi durumuyla ilgilidir. Buna göre, seyir halindeki uçaktaki yükseklik göstergesi arızasına uyararak uçağın inişe geçtiğini algılayıp gazı kesen oto pilotun bu kararı, havadayken belli bir hızın altına inmemesi kuralını ihlal eden uçağın irtifa kaybederek düşmesine ve devamında yolcuların ölümüne yol açmıştır³¹.

Görüldüğü gibi, yapay zekâ kullanımının maddi veya manevi zarara yol açması kullanım alanlarının çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda olası vakialardır. Hatta gelecekte, yapay zekâ ürünlerinin günlük hayatın parçası hâline gelerek yaygınlaşacağı da dikkate alındığında, yapay zekânın vereceği zararların da artma potansiyeline sahip olduğu gerçeği göz ardı edilemez³². İşte doğacak zararların tazmini bağlamında sorumluluğun hukukî niteliğinin ve buna bağlı olarak sorumluluk süjesinin belirlenmesi zarureti belirlemektedir. Buna göre, sorumluluk hukuku çerçevesinde zararın haksız fiil hükümleri uyarınca tazmin ettirilip ettirilemeyeceği, bu mümkünse haksız fiil sorumluluğunun kime yöneltileceği meselesi gündeme gelecektir. Ayrıca doğacak zararın kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk hükümlerinden hangisine tabi olacağı hususu izaha muhtaçtır. Zira yapay zekânın vermiş olduğu zarardan bizzat yapay zekânın mı yoksa onu imal eden, programlayan, kullanan veya idare eden kişilerin mi sorumlu tutulacağı bu sorunun cevabında belirleyici olacaktır. Aşağıda açıklanacağı üzere, özellikle yapay zekânın kişiliğinin olup olmadığına ilişkin varılacak sonuç, sorumluluğun; kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluğun alt türlerinden birine bağlanmasında belirleyici olacaktır.

III. MADDİ HUKUKTA YAPAY ZEKÂNIN SORUMLULUĞU VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğa ilişkin karşılaştırmalı hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk pozitif hukukunda benimsenmiş özel bir sorumluluk türü bulunmamaktadır. Sorumluluk

30 Aynı yönde bkz. AKKURT, s. 43-44.

31 Konuya ilişkin haber için bkz. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/altimetre-hata-yapti-otopilot-dusurdu-11138356> (Erişim tarihi 28.12.2019).

32 CALO, s. 3.

hukukuna ilişkin düzenlemeler oluşturulurken, yapay zekânın günümüzdeki varlığı ve yaygınlığının öngörülemediği olması konuya ilişkin düzenleme eksikliğinde önemli bir etkidir³³. Buna karşın, Avrupa’da robotların medenî hukuk sorumluluğu bağlamında yeknesak bir sistem oluşturmak üzere Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonu tarafından 27.01.2017 tarihinde Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu (*Report with Recommendations to The Commission on Civil Law Rules on Robotics*) kabul edilmiş ve 16.02.2017 tarihinde yayımlanmıştır³⁴. Söz konusu Tavsiye Raporunda otonom özellikli yapay zekâyâ elektronik kişilik vermayla bağlantılı olarak üreticisi/kullanıcısı açısından kendine özgü bir kusursuz sorumluluk türünün getirilmesi teklif edilmektedir³⁵. Ayrıca Tavsiye Raporunda, yapay zekânın otonom karar alabildiği hâllerde sorumluluğa ilişkin geleneksel kuralların, yapay zekânın sebep olduğu zararlar bakımından hukukî sorumluluğun doğumunda yetersiz kalacağına vurgu yapılmaktadır (Art. Z/AF).

Türk hukukunda da yapay zekânın hukukî sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme yoktur. Konuya ilişkin uyumsuzluklar bugün için yaygın olmadığından hâli hazırda bir problem bulunmamakta, daha açık ifadeyle olası sorunlara yürürlükteki haksız fiil sorumluluğu hükümleri uyarınca çözüm getirilebilecektir. Ancak günümüz teknolojisi göz önünde bulundurulduğunda yapay zekânın artık hayatın birçok alanına girdiği ve gelecekte daha çok yapay zekâ örneklerinin yer alacağına da bir şüphe yoktur. Bu bakımdan konunun maddi hukuk boyutundaki gelişmelere paralel olarak kanunlar ihtilafı hukukunda da gelecekte hukukî açıdan cevap bekleyen sorular kaçınılmaz görünmektedir. Bu sebeple, yapay zekânın kullanım alanlarının hızla artışı ve artık hayatın bir parçası hâline gelmesi gerçeği de dikkate alınarak bu hususta pozitif hukukta bir düzenlemeye gidilmesi yerinde olacaktır³⁶. Ayrıca millî hukuklarda yapay zekânın verdiği zarardan sorumluluk konusunda düzenlemeler yapılabilecek olmakla birlikte, konuya yeknesaklık kazandırma adına bu hususta bir milletlerarası sözleşmenin kabulünün daha makul bir tercih olacağı kanısındayız³⁷.

33 Aynı yönde bkz. ERCAN, s. 27.

34 Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu’nun İngilizce metni için bkz. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html?redirect (Erişim tarihi 01.12.2019).

35 Adı geçen Tavsiye Raporunda elektronik kişilik (*electronic personality*) verilen otonom özellikli yapay zekâların resmî bir sicile kaydedilmesi önerilmektedir (Art. 59/f).

36 Yapay zekâ hakkında hukukî düzenlemelerin yapılma gerekliliği hakkında ayrıntılı tespitler için ayrıca bkz. GUIHOT, Michael / MATTHEW, Anne F. / SUZOR, Nicolas P.: “Nudging Robots: Innovative Solutions to Regulate Artificial Intelligence”, **Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law**, Vol. 20, Iss. 2, 2017, s. 393; BAK, s. 223.

37 Konuya ilişkin düzenlemelerin millî değil CİSG gibi bir uluslararası sözleşmeyle

Bir yapay zekâ ürünü, karar ve eylemleriyle bir kimsenin şahıs veya mal varlığı değerlerinde bir zarara yol açmışsa, söz konusu sorumluluk öncelikle haksız fiilden doğan borç ilişkileri kapsamında değerlendirilmelidir. Zira yapay zekânın verdiği zararın tazmini borcunun kaynağını, haksız fiilden doğan sorumluluk oluşturmaktadır. Söz konusu haksız fiil sorumluluğunun kusur sorumluluğu/kusursuz sorumluluk ayrımlarından hangisi içinde yer alacağı sorusu ise yapay zekânın hukukî niteliğinin belirlenmesi ve buna göre haksız fiil ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususlarında varılacak sonuca göre cevaplandırılmalıdır.

Haksız fiilden doğan sorumlulukta, sorumluluğu doğacak kişinin kişiliğinin olması şarttır. Hukukî anlamda kişilik ise, hak ehliyetine sahip olmayla kazanılan bir statüdür. Buna göre, kişi kavramı; haklara ve borçlara sahip olabilen varlıkları ifade etmek için kullanılmaktadır³⁸. Hukuk sistemlerinde kişi, gerçek kişi-tüzel kişi olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek kişinin insanları, tüzel kişinin ise belli bir amaca özgülümlü kişi ya da mal topluluklarını ifade eden bir anlamı olduğu dikkate alındığında her iki durumu da karşılamayan yapay zekânın kişi olarak kabulü mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla, haklara ve borçlara sahip olma yeteneği, daha açık ifadeyle kişiliği olmayan yapay zekânın, verdiği zarardan sorumluluğunun olduğu da düşünülemez³⁹. Bu durumda, yapay zekânın otonom veya bir kimseye bağlı olarak hareket etmesi de verilen zararın tazmini noktasında yapay zekânın sorumluluğunu gerektirmeyecektir⁴⁰.

yapılmasının yeknesaklık ve entegrasyon adına yerinde olacağına ilişkin benzer yönde bir görüş için bkz. YÜNLÜ, s. 196.

- 38 AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya: **Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku**, I. Cilt, Beta Yayınları, İstanbul 2018, s. 229; OĞUZMAN, Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: **Kişiler Hukuku**, Filiz Yayınları, İstanbul 2018, s. 2.
- 39 Aynı yönde bkz. AKKURT, s. 44; AKBİLEK, s. 226. Doktrinde ayrıca, yapay zekâ ürünlerinin gelecekte daha da gelişecek olması sebebiyle, kendi bilincinin farkında olan ve mutlak otonom şekilde hareket eden yapay zekâ ürünlerinin verdiği zararlardan onları üreten/kullanan kişilerin de sorumluluğunun kalmayabileceği ve hatta teknolojinin gelişmesiyle beraber ileri derecede akıllı yapay zekâ ürünleri yapıldığında teorik olarak yapay zekânın bizzat kendisinin dahi sorumluluğunun doğacağı bir sürece evrilmiş bir geleceğe işaret edilmektedir: BAK, s. 225.
- 40 SARIPAN, Hartini / PUTERA, Nurus Sakinatul Fikriah Mohd Shith: "Are Robots Human? A Review of the Legal Personality Model", **World Applied Sciences Journal**, Vol. 34, Iss. 6, 2016, s. 828. Doktrinde aksi yönde bir görüşe göre ise, "bilinç ve düşünme yeteneğine sahip olmayan zayıf yapay zekâ" - "bilinç ve düşünme yeteneğine sahip güçlü yapay zekâ" arasında bir ayırım yapılması gerekmekte olup, insanlar gibi bilinç ve düşünme yeteneğini haiz bir güçlü yapay zekâ da, her ne kadar günümüz dünyasında hâli hazırda teorik düzeyde kalacak bir tartışma olsa da, gelecek açısından ihtiyaç doğacağından, hak ehliyetine sahip olmalı; tıpkı tüzel kişilere özgü kurallar gibi konuya ilişkin bir hukukî çerçeve çizilmelidir: UZUN, Fatih Burak: "Gerçek Kişilerin Hak Ehliyeti ve Hak Ehliyetine Uygulanacak Hukukun Tespiti", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 2, 2016, s. 16-17.

Hâl böyle olmakla birlikte, yapay zekânın vermiş olduğu zarar da bir vakıdır. Karar ve eylemleriyle zarara yol açan yapay zekânın kişi sayılmaması nedeniyle sorumluluğunun doğmayacağı gerçeği bir yana, bu zararın tazmini ihtiyacı da bir gerekliliktir. Nitekim hukuk sistemlerinde kusuruyla haksız fiil işleyen kişinin sorumluluğu yanında kusursuz sorumluluk adıyla, bir zararın doğmasında kusuru olmayan bazı kişilerin de belirli şartlarda sorumluluğunun öngörüldüğü görülmektedir. Türk hukukunda da 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) md 49'da haksız fiil sorumluluğu, fiilin hukuka aykırılığına ve failin kusuruna dayandırılmış olsa da, kusur aranmaksızın istisnaen sorumluluğun doğacağı hâllere de yer verilmiştir. Böyle bir sonucun yapay zekâyı imal eden, satan, kullanan, idare eden, programlayan, işleten kişiler bakımından da kabul edilmesi gerektiği doktrinde isabetle ortaya konmaktadır. Aşağıda açıklanacak bu görüşlere bakıldığında, söz konusu sorumluluğun türünün tespitinde, yapay zekâyı verilen hukukî nitelik belirleyici olmaktadır. Buna göre, yapay zekânın hukukî nitelik açısından eşya, tüzel kişi, köle, elektronik kişi olarak nitelendirilmesine yönelik çeşitli alternatifler getirilmektedir.

Yapay zekânın hukukî niteliğine ilişkin yaklaşımlardan ilki, eşya sayılması yönündedir⁴¹. Bunda makinaların eşya sayılmasına paralel olarak yapay zekânın da bir makina gibi düşünülerek değerlendirilmesi gerektiği düşüncesi etkili olmaktadır. Buna göre, yapay zekâ, herhangi bir taşınır mal gibi bir kimsenin mülkiyeti altına alabileceği bir eşya olarak kabul edilmelidir⁴². Adı geçen yaklaşımın temelinde, yapay zekânın, bir hak süjesi olarak değil, yalnızca üzerinde hukukun kişilik bahşettiği kişilerin mülkiyet haklarının cereyan edeceği bir obje olarak görülmesi düşüncesi vardır⁴³. Ancak bu yaklaşım, yapay zekânın sıradan bir eşya olmadığı; öğrenme, akıl yürütme, değerlendirme, tahmin etme, sonuç çıkarma, karar verme gibi bazı bilişsel özellikleri haiz olduğu⁴⁴, bu nedenle klasik eşya hukuku kurallarına göre yapılacak analizin sorumluluk hukuku anlamında yetersiz kalacağı açılarından eleştirilmektedir⁴⁵. Gerçekten de yapay zekânın bir tür yazılım ya da program olması, onun taşınır bir mal olarak değil, gayri maddî mal olarak nitelendirilmesine makul gerekçe teşkil edecek mahiyettedir.

41 Konu hakkında bkz. ERSOY, Çağlar: **Robotlar, Yapay Zekâ ve Hukuk**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018, s. 85; YANISKY-RAVID, s. 689; BAK, s. 217.

42 Amerikan hukukunda mahkemelerin yapay zekâlı robotları bağımsız kontrollü makinalar, dolaylı olarak da eşya olarak kabul ettiğine ilişkin bir tespit için ayrıca bkz. CALO, s. 32.

43 BOZKURT YÜKSEL / BAK, s. 18. Özellikle bilince ve düşünme yeteneğine sahip olmayan zayıf yapay zekâ olarak adlandırılan türler bakımından bunların bir hakkın ancak objesi olabileceği şeklindeki görüşle benzer bir tespit için bkz. UZUN, s. 16.

44 YANISKY-RAVID, s. 685-687.

45 BAK, s. 217-218; KARA KILIÇARSLAN, s. 378, 382.

Yapay zekânın hukukî niteliğine ilişkin bir diğer yaklaşım, yapay zekânın köle sayılması gerektiği yönündedir⁴⁶. Bu yaklaşımın temelinde ise, yapay zekânın kendisini imal eden insanların kölesi sayılması gerektiği düşüncesi hâkimdir⁴⁷. Ancak adı geçen yaklaşım da, köleliğin çağ dışı niteliği doğrultusunda kabul edilemeyeceği gerekçesiyle reddedilmektedir⁴⁸.

Tüzel kişi statüsünde görülmesi, yapay zekânın hukukî niteliğine ilişkin yaklaşımlardan bir başkasıdır. Söz konusu yaklaşıma göre, yapay zekânın tüzel kişi olarak kabulü makul bir çözümdür⁴⁹. Buna karşın, tüzel kişi statüsüne ilişkin bu yaklaşım da tüzel kişilerin kurucu unsurlarından biri olan ortak amacın yapay zekâ ile onu imal eden/programlayan/idare eden bakımından sağlanmasının teknik anlamda mümkün olmadığı yönünden eleştiri almaktadır⁵⁰.

Yapay zekânın hukukî niteliğine ilişkin son yaklaşım ise, elektronik kişi olarak kabul edilmesidir. Bu teklif, Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonu tarafından yayınlanan Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu'nda ortaya konmuştur. Adı geçen Tavsiye Raporunda elektronik kişilik (*electronic personality*) verilen otonom özellikli yapay zekâların resmî bir sicile kaydedilmesi önerilmektedir (Art. 59/f). Söz konusu önerinin temelinde ise, otonom karar alıp hareket eden bir yapay zekânın vermiş olduğu zarardan sorumluluğun geleneksel kurallara göre tayininin yeterli olmaması (Art. Z/AF), bu sebeple robotlara elektronik kişilik verilmek suretiyle sebep oldukları zarardan kendilerinin sorumlu tutulabilmelerinin mümkün kılınabileceği beklentisi yatmaktadır.

Nihayetinde, yapay zekânın hukukî niteliğine ilişkin çeşitli yaklaşımlar olsa da pozitif hukukta hâlen eşya statüsünde görülmektedir. Dolayısıyla kişi statüsüne sahip olmayan bir yapay zekânın sebep olduğu zarar

46 Konu hakkında bkz. SOLUM, Lawrence B.: "Legal Personhood for Artificial Intelligences", *North Carolina Law Review*, Vol. 70, No. 4, 1992, s. 1276; ERSOY, s. 94; BOZKURT YÜKSEL / BAK, s. 18.

47 SOLUM, 1277.

48 BAK, S. 219; AKBİLEK, s. 227; ERSOY, s. 95; KARA KILIÇARSLAN, s. 382.

49 Yapay zekânın kişi olarak sayılması hususunda bir görüş için bkz. BAYAMLIOĞLU, Emre: "Akıllı Yazılımlar ve Hukukî Statüsü: Yapay Zekâ ve Kişilik Üzerine Bir Deneme", **Uğur Alacakaptan'a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, s. 139. Karşılaştırmalı hukukta da yapay zekânın tüzel kişi niteliğine sahip olmasına ilişkin çeşitli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Örneğin Estonya'da, yapay zekâyı tüzel kişilik ile eşya arasında kalan "özel hukukî statü" verilmesi yönünde hukukî çalışma yapıldığı ifade edilmektedir: PETTIT, Harry: **Are Robots More Than Just 'Personal Property'? Estonia Works Toward Giving AI Legal Status**, <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-4965922/Estonia-working-giving-robots-AI-legal-status.html> (Erişim tarihi: 20.12.2019).

50 AKKURT, s. 45.

bakımından şahsî sorumluluğunun bulunduğundan bahsetmek söz konusu olamaz⁵¹. Mevcut düzenlemeler dikkate alındığında yapılacak vasıflandırmada kişiliği olmayan, bu sebeple fiil ehliyetinden yoksun bir yapay zekâ donanımlı robot, cihaz, makine, program, yazılım, sistem, android ve benzerlerinin zarara yol açmasından kaynaklı uyumsuzluğun, kural olarak kusursuz sorumluluk türlerinden tehlike sorumluluğu kapsamında ele alınması gerektiği kanısındayız. Zira yapay zekânın, niteliği gereği kasıt veya hafif/ağır ihmal suretiyle haksız fiilin kusur unsurunu sağlaması mümkün değildir⁵². Başka bir ifadeyle, yapay zekâ, verdiği zarar bakımından sorumluluğun süjesi olamaz⁵³. Kusur sorumluluğunu üstlenmesi bu gerekçeyle mümkün olmayacak bir yapay zekânın verdiği zarar, “yapay zekânın işleyişinde arka planda kalan süjeler”⁵⁴ olarak adlandırılabilir kendisini kullanan, idare eden, kumanda eden, programlayan, kuran kişi tarafından tehlike sorumluluğu esaslarına göre tazmin edilmelidir⁵⁵. Her ne kadar Türk hukukunda tehlike

51 Zararın tazmini bakımından, yapay zekâ kullanıcıları, satıcıları, üreticileri için, yapay zekânın verdiği zararın tazmininde bir sigorta fonu havuzu oluşturulması gerektiği, böylece zararı tazmin edenlere sigorta fonundan ödeme yapabileceği önerilmektedir: GLESS / SILVERMAN / WEIGEND, s. 414. Bu doğrultuda Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu’nda da üretilen yapay zekâ için sigorta yaptırma zorunluluğuna dayanan zorunlu bir sigorta planı oluşturulması, şahsî sigorta kapsamına girmeyen durumlarda tazminatın ödenmesini sağlamak için sigorta sisteminin bir fon ile desteklenmesi gerektiği önerisi getirilmektedir (Art. 57, 58).

52 ERCAN, s. 28.

53 Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu’nda da yapay zekânın fillerinden doğan sorumluluğun, bugünkü mevcut düzenlemeler itibariyle gerçek kişilere ait olması gerektiğine işaret edilmektedir (Art. 56). İlave olarak, zarar ile yapay zekânın otonom davranışı arasında illiyet bağının bulunmasının şart olduğu; ayrıca yapay zekânın otonom yeteneği, kendisine hangi derecede otonomluk tanındığı ve yapay zekânın otonom hareket etmesi bakımından hangi derecede ve sürede eğitildiği dikkate alınarak ilgili kişilerin sorumluluğunun kapsamının belirlenmesi gerektiği tavsiye edilmektedir (Art. 56).

54 ERCAN, s. 29.

55 Kusursuz sorumluluğun alt türlerinden biri olan adam çalıştırmanın sorumluluğunun bir gerçek kişi ile onu çalıştıran kişi arasında istihdam ilişkisinin varlığına ihtiyaç duyduğu dikkate alındığında yapay zekânın verdiği zarardan onu kullanan kişinin adam çalıştıran sorumluluğu kapsamında sorumlu tutulmasının mümkün olmayacağına ilişkin tespit için ayrıca bkz. BAK, s. 223; ERCAN, S. 39; AKKURT, s. 49; AKBİLEK, s. 229; YÜNLÜ, s. 198-199. Aynı şekilde, yapı eseri için gerekli olan yeryüzüne bağlı inşaa eseri özelliğini karşılayamayan bir yapay zekânın yapı eseri olarak görülüp, malikinin kusursuz sorumluluğuna gidilmesi doktrinde kabul görmemektedir: AKKURT, s. 49; AKBİLEK, s. 229; BAK, s. 223; ERCAN, s. 39. Yine, yapay zekânın tıpkı hayvanlar gibi kendisini idare edenin emir ve talimatlarına aykırı olarak yahut herhangi bir münferit talimata gerek duymaksızın kendiliğinden hareket etme riskini taşımaya söz konusu olsa da, son derece gelişmiş bilişsel özelliklere sahip olduğu gerçeği dikkate alındığında bir hayvanın verdiği zarardan, o hayvanın bakım ve yönetimini sürekli ya da geçici olarak üstlenen kişinin kusursuz sorumluluğunu öngören müessesenin, yapay zekâyâ kıyasen uygulanması da mümkün görünmemektedir: BARFIELD, s. 197; ERCAN, s. 39; BAK, s. 223; AKBİLEK, s. 229. Buna karşın, zayıf yapay zekâ özelliği gösteren şeylerin vermiş olduğu zarardan sorumluluk bakımından hayvan

sorumluluğunu düzenleyen TBK md 71/1'de “önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur” şeklinde hüküm getirilerek, herhangi bir ürün, eşya ya da faaliyetin tehlikeli olmasını değil, işletmelerin tehlikeli olmasını tehlike sorumluluğunun doğması için şart koşsa da⁵⁶, kanımızca yapay zekânın bilişsel özellikleri ve öngörülemez boyuttaki uyum yeteneği dikkate alınmak suretiyle⁵⁷, önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyeti kapsamında kullanılan yapay zekânın verdiği zararlar yanında, tehlikeli faaliyet olarak nitelendirilemeyecek alanlardaki yapay zekâ kullanımının verdiği zararların da tehlike sorumluluğu kapsamında görülüp, onu kullanan/işleten/programlayan kişilerin sorumluluğuna gidilebilmelidir⁵⁸. Gerçekten de mevcut yapay zekâ örnekleri bile bir insana kıyasla daha hızlı öğrenme kapasitesine sahipken, bilim ve tekniğin gelecekte ulaşacağı konum da dikkate alındığında, şimdiden öngörülemeyecek zararlara neden olma potansiyeli ve tehlikesini barındırdığını söylemek hata olmaz⁵⁹. Bununla birlikte, yapay zekâ zararlarının TBK md 71'in öngördüğü tehlike sorumluluğu kapsamına “önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyeti” içinde yer almadığı gerekçesiyle dâhil edilemeyeceği sonucuna varılırsa, bu hâlde yapay zekâ kullanıcısının olağan sebep sorumluluğu çerçevesinde sorumlu tutulması gerektiği kanısındayız. Her ne kadar yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluk şeklinde olağan sebep sorumluluğu alt türü kanun koyucu tarafından düzenlenmese de, önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyeti içinde kalmaksızın yapay zekânın zarar vermesi durumunda da kullanıcısının sorumluluğunu olağan sebep sorumluluğu özelinde kusursuz sorumluluk olarak nitelendirmek mümkün görülmelidir. Zira olağan sebep sorumluluğunda bir işletmenin,

tutucunun sorumluluğu, köle sahibinin sorumluluğu, velinin sorumluluğu gibi kusursuz sorumluluk türlerinin de uygulanabileceğine ilişkin aksi yönde görüşler de mevcuttur. Bu hususta bkz. LEHMAN-WILZIG, Sam N.: “Frankenstein Unbound: Towards a Legal Definition of Artificial Intelligence”, *Futures*, Vol. 13, Iss. 6, December 1981, s. 447 vd.

56 OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. 2, Vedat Yayınları, İstanbul 2012, s. 186.

57 BAK, s. 224.

58 Aynı yönde bkz. BAK, s. 224. Bir işletmenin faaliyetinin ne olursa olsun, TBK md 71/2'ye uygun olarak, kullandığı yapay zekâ yüzünden bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda dahi sıkça veya ağır zarar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılabilirse bu işletmenin yapay zekânın otonom davranışları dolayısıyla gördüğü zararlardan, kusur sorumluluğu saklı kalmak üzere, tehlike sorumluluğu uyarınca sorumlu tutulabileceğine ilişkin benzer bir görüş için bkz. AKKURT, s. 51. Robot özelinde yapay zekâdan en çok istifade eden işletenin “önemli ölçüde tehlikeli görülen bir yapay zekâ kullanan işletme olması” şartıyla, yapay zekânın vermiş olduğu zarardan tehlike sorumluluğu kapsamında sorumlu olması gerektiğine ilişkin görüş için bkz. ERCAN, s. 41.

59 BOZKURT YÜKSEL / BAK, s. 98.

tesisin veya faaliyetin tehlike olması şartı aranmamakta, kanun koyucunun öngördüğü objektif özen yükümlülüğünün ihlali kusursuz sorumluluğun dayanağı olarak kabul edilmektedir⁶⁰. Ayrıca doktrinde işaret edildiği üzere, olağan sebep (kusursuz) sorumluluk hâlleri kanun koyucunun getirdiği türlerle⁶¹ sınırlı olmayıp örnek mahiyettedir. Dolayısıyla, kusursuz sorumluluğun alt türleri dışında başka sebeplerin de olağan sebep sorumluluğu bağlamında kusursuz sorumluluk hâli olarak kabulünde bir engel bulunmamaktadır⁶². Bu gerekçeyle, örneğin önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme özelliği gösteren havai fişek fabrikasında kullanılan yapay zekâ donanımlı robotun bu faaliyet sırasında birlikte çalıştığı işçilerden birine verdiği zararın tehlike sorumluluğuna tabi tutulması gibi; havadan görüntü kaydetmek için yapay zekâ programı yüklenmiş bir drone'un düşmesi sonucu bir arabaya verdiği hasarda da kullanıcısı veya sahibinin objektif özen ve gözetim ödevini ihlal gerekçesiyle olağan sebep sorumluluğu esasları uygulanabilmeli, daha somut ifadeyle her iki durumda da kusursuz sorumluluk hükümleri işletilebilmelidir⁶³. Tabi ki bu ihtimallerde, kusur sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır. Başka bir ifadeyle, yapay zekâ kullanıcısının veya işletenin, zararın doğmasında yapay zekâ üzerinde mevcut olan denetim, gözetim, bakım ve onarım yükümlülüğünü ihlal etmesi şüphesiz kusur sorumluluğu hükümlerini de gündeme getirecektir⁶⁴.

Bu noktada ilave edilmelidir ki, yapay zekânın mevcut hukukî düzenlemeler uyarınca eşya statüsünde sayıldığı dikkate alındığında,

60 YAVUZ, Cevdet: "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı'na Göre 'Kusursuz Sorumluluk Halleri' ve İlkeleri", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 14, S. 4, 2008, s. 40.

61 Türk hukukunda adam çalıştırmanın, bina ve diğer yapı eseri malikinin, hayvan tutucusunun, ev başkanının, taşınmaz malikinin ve ayırt etme gücünden yoksun olanların sorumluluğu olağan sebep sorumluluğu kapsamında yer almaktadır.

62 YAVUZ, s. 40-41.

63 Olağan sebep sorumluluğu hâllerinin sınırlı sayıda olmadığı, bu sebeple benzer durumların kıyasla olağan sebep sorumluluğu kapsamında değerlendirilebileceği düşüncesinden hareketle, hayvan idare edenin sorumluluğu hükümlerinin benzer olaylara kıyasen uygulanmasında bir engel bulunmaması gerekçesiyle yapay zekâ kullanıcısını kıyasen hayvan idare edenin sorumluluğuna tabi tutan aksi yönde bir görüş için ayrıca bkz. AKKURT, s. 50.

64 Konu hakkında Alman hukuku doktrini görüşlerini yansıtan aynı yönde bir tespit için ayrıca bkz. ERCAN, s. 32. Bu hâlde, kusursuz sorumlu kişiler arasında sayılan bir kimsenin bir olayda aynı zamanda kusuru da varsa munzam (ek) kusurdan bahsedilir. Munzam kusur hâlinde, kusursuz sorumlu kişinin kurtuluş kanıtı getirme, illiyet bağının kesildiğini ileri sürme ve zarardan kusuruyla sorumlu olan asıl kişiye rücu etme imkânı yoktur. Dolayısıyla, söz konusu kişi, zarar görene karşı sorumsuzluk anlaşmasına başvurma hakkını kaybedeceği gibi, tazminat miktarı mahkemece belirlenirken olayda kusurlu olduğu da dikkate alınır: KILIÇOĞLU, Ahmet: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Turhan Yayınları, Ankara 2015, s. 330.

imalatçının sözleşme dışı sorumluluğu başka bir deyişle ürün sorumluluğunun da gündeme gelebileceği unutulmamalıdır⁶⁵. Buna göre, imalatçı konumunda olan üreticilerin, geliştiricilerin ve tedarikçilerin imal ettikleri yapay zekânın vermiş olduğu zararın tazminine imalatçının sorumluluğu hükümleri uyarınca dâhil edilmesi mümkündür⁶⁶. Örneğin yapay zekâ ürünündeki tasarım hatası, üretim hatası veya pazarlama hatası zarara yol açabilecek ve imalatçısının sorumluluğunu doğuracak özellik göstermektedir⁶⁷. İmalatçının sorumluluğu da tıpkı tehlike sorumluluğu ve olağan sebep sorumluluğu hâllerinde olduğu gibi haksız fiil kapsamında vasıflandırılacaktır.

Üzerinde durulması gereken konulardan bir diğeri ise, taleplerin yarışması ilkesinin bir yansıması olarak yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğun haksız fiil kapsamında kalması yanında aynı zamanda sözleşmenin ihlali özelliği de göstermesidir. Başka bir ifadeyle zarar verici sonucu doğuran fiilin hem haksız fiil hem sözleşme sorumluluğuna yol açması söz konusu olabilir. Örneğin, bir uçağın yapay zekâ özelliği gösteren otomatik pilot sisteminin havadaki yükseklik ölçümünü yanlış hesaplayarak aldığı bir kararla hızını kesmesi sonucu irtifa kaybederek düşmesi sonucu yolcuların ölümüne veya yaralanmasına sebebiyet vermesi durumunda, hem haksız fiil sorumluluğu hem de taşıma sözleşmesinin ihlalinden sorumluluk gündeme gelecektir. Zira uçağın düşmesi haksız fiil olması yanında, taşıma sözleşmesinin ifası ile ilgili olup, zarar gören yolcular aynı zamanda bu sözleşmenin tarafıdır. Bu bakımdan sözleşmeden kaynaklı edimin ifası sırasında borcun hiç ya da gereği gibi yerine getirilmemesi bağlamında sözleşmenin karşı tarafına zarar verilmiş ise, yapay zekâyı kullanan kişinin/işletenin sözleşmenin ihlali çerçevesinde sözleşmeden doğan sorumluluğu söz konusu olacaktır⁶⁸. İşte böyle bir ihtimalde, zarar görenin haksız fiil ve sözleşme sorumluluklarından birine dayanarak gördüğü zararı tazmin ettirmesi mümkündür. Buna göre, zarar görenin, talep konusu olarak dayandığı hukukî sebebe yani nitelendirmesine göre, mahkemece uygulanacak hukukun tayini gerçekleştirilir⁶⁹. Çalışmamızda yapay

65 SMITH, s. 2; BARFIELD, s. 194.

66 DECKER, Michael: "Service Robots In The Mirror Of Reflective Research", *Poiesis & Praxis: International Journal of Ethics of Science and Technology Assessment*, Vol. 9, 2012, s. 184; BARFIELD, s. 196.

67 BARFIELD, s. 196.

68 BOZKURT YÜKSEL, Robot, s. 96. Türk hukuku bakımından bu hâlde sorumluluğun TBK md 112 vd. maddelere göre akdî sorumluluk kapsamında kaldığına ilişkin bir tespit için ayrıca bkz. AKKURT, s. 48; YÜNLÜ, s. 198-199, 202.

69 Bu hususta davacının dilediği hükme dayanabileceğinin kabul edilmesi, dolayısıyla onun yaptığı hukukî nitelendirmenin mahkemece esas alınması gerektiğine ilişkin olarak ayrıca bkz. ŞANLI, Cemal / ESEN, Emre / ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci: *Milletlerarası*

zekânın sözleşme dışı ilişki kaynaklı olarak vermiş olduğu zarardan sorumluluğa uygulanacak hukuk konusu ele alınmış olup, sözleşmenin ihlali kapsamında yapılan talepler kapsam dışı bırakılmıştır.

IV. TÜRK KANUNLAR İHTİLAFI HUKUKUNDA YAPAY ZEKÂNIN VERDİĞİ ZARARDAN SÖZLEŞME DIŞI SORUMLULUĞA UYGULANACAK HUKUKUN TESPİTİ

A. Vasıflandırma

Bir uyuşmazlığın kaynağını teşkil eden hukukî ilişki, kural olarak hâkimin hukukuna (*lex fori*) göre vasıflandırılır⁷⁰. Bu bakımdan, Türk mahkemelerinde görülmekte olan bir davada hâkim, yapay zekânın verdiği zarardan kaynaklı yabancı unsurlu bir uyuşmazlığın hukukî niteliğini belirlerken, kural olarak Türk maddî hukukuna göre vasıflandırma yapacaktır. Dolayısıyla, hâkim, Türk hukukuna göre yaptığı vasıflandırmaya göre 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanundaki (MÖHUK) bağlama kurallarını uygulayarak yetkili hukuku tespit edecektir.

MÖHUK'ta yapay zekânın verdiği zarardan sorumluluk özelinde bir bağlama konusu yer almamaktadır. Aynı şekilde, yukarıda açıklandığı üzere, yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğa ilişkin Türk pozitif hukukunda özel bir sorumluluk türü kabul edilmiş değildir.

Yapay zekânın verdiği zarardan sorumluluk kapsamında yabancı unsurlu bir uyuşmazlığın gündeme gelmesi durumunda, söz konusu uyuşmazlığın hukukî niteliğinin tespiti, uygulanacak hukuku tayin edecek olan bağlama kurallarının belirlenmesi açısından önemlidir. Zira hangi hukukî ilişkinin esas alınacağı, uyuşmazlığa uygulanacak bağlama kurallarının da değişmesine sebebiyet verebilecektir. Dolayısıyla yukarıda yapay zekânın hukukî niteliği ve sorumluluğu bahsinde yapılan

Özel Hukuk, Vedat Yayınları, İstanbul 2018, s. 308-309. Doktrindeki, sebeplerin yarışması durumu söz konusu olduğunda kanunda aksi öngörülmedikçe ya da zarar gören aksini talep etmedikçe, zarar görenin menfaatine en uygun çözümü sağlayan sorumluluk türünün mahkeme tarafından esas alınması gerektiği yönündeki aksi yöndeki görüş için ayrıca bkz. ÇELİKEL, Aysel / ERDEM, B. Bahadır: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta Yayınları, İstanbul 2017, s. 450; CAN, Hacı / TUNA, Ekin: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Adalet Yayınları, Ankara 2019, s. 457.

70 Türk hukukunda doktrindeki genel kabul, yabancı unsurlu bir hukukî ilişkinin vasıflandırılmasının kural olarak *lex fori*'ye göre yapılması gerektiği yönündedir: AYBAY, Rona / DARDAĞAN, Esra: **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, s. 153; DOĞAN, Vahit: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Savaş Yayınları, Ankara 2019, s. 217; NOMER, Ergin: **Devletler Hususi Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2015, s. 104; TEKİNALP, Gülören / UYANIK, Ayfer: **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, Vedat Yayınları, İstanbul 2016, s. 35; ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİĞANMEŞE, s. 51; ÇELİKEL / ERDEM, s. 86; CAN / TUNA, s. 157.

açıklamalar, vasıflandırma açısından önem arz etmektedir. Buna göre, mevcut düzenlemelere göre yapılacak vasıflandırmada kişiliği olmayan bir yapay zekâ ürününün verdiği zarardan kaynaklı uyuşmazlığın kural olarak kusursuz sorumluluk kapsamında ele alınması gerektiği kanısındayız.

B. Uygulanacak Hukukun Tespiti

1. Genel Olarak

Her ne kadar yapay zekânın verdiği zarardan kusursuz sorumluluk bağlamında yabancı unsurlu bir uyuşmazlığın dava konusu edildiği bir Türk mahkeme kararı tespit edilememiş olmakla birlikte, Türk mahkemelerinde açılacak böyle bir uyuşmazlığa MÖHUK hükümleri uyarınca uygulanacak hukukun tayini yoluna gidilir. Kanun koyucunun MÖHUK'ta yer verdiği bağlama konuları arasında kusursuz sorumluluk bulunmamakla beraber, bu hâlde geniş anlamda bir haksız fiil sorumluluğunun olduğu açıktır. MÖHUK'taki haksız fiilden doğan borç ilişkileri ile ilgili bağlama kuralları dikkate alındığında, md 34'ün genel olarak haksız fiil statüsünü düzenlediği; md 35-38'de ise bazı haksız fiil türlerine özel bağlama konusu olarak yer verildiği görülmektedir. Buna göre, kişilik haklarının basın, yayın, medya ve diğer kitle iletişim araçlarıyla ihlalinde sorumluluk (md 35), imalatçının sözleşme dışı sorumluluğu (md 36), haksız rekabet (md 37) ve rekabetin engellenmesinden sorumluluk (md 38) kapsamındaki uyuşmazlıklara uygulanacak hukukun tayini özel bağlama kurallarına tabi tutulmuş olup; bunlar dışında kalan diğer haksız fiilden doğan borç ilişkileri, genel haksız fiil statüsü (md 34) kapsamında kalacaktır.

Bu açıklamalardan hareketle, haksız fiilin hukuka aykırı şekilde işlenmiş fiillerden doğan zararlar nedeniyle ortaya çıkması gerekmekte birlikte, sorumluluğun kusura dayalı ya da kusursuz sorumluluk şeklinde gündeme gelmesi arasında uygulanacak hukukun tayini bakımından bir fark yoktur⁷¹. Bu sebeple, yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluk da, yukarıda vasıflandırma bahsinde açıklandığı üzere, bir tür kusursuz sorumluluk olarak tehlike sorumluluğu ya da olağan sebep sorumluluğu kapsamında vasıflandırılarak MÖHUK md 34'te düzenlenen genel haksız fiil statüsüne tabi olacaktır. Ancak doğacak zararın, MÖHUK'ta düzenlenen özel haksız fiil statülerinden biri kapsamında vasıflandırılması da ihtimal dâhilindedir. Kişilik haklarının kamuya açık şekilde kitle iletişim araçlarıyla ihlalinden doğan sorumluluk buna örnek teşkil eder. Bu çerçevede, Microsoft'un dijital kişisel asistanı "Tay"

71 ÇELİKEL / ERDEM, s. 445; DOĞAN, s. 445; NOMER, s. 356; CAN / TUNA, s. 463.

adlı yapay zekânının twitter üzerinden cinsiyetçi ve ırkçı söylemlerle kontrolden çıkarak insanlara manevi zarar vermesi örneğinde olduğu gibi, bir kimsenin kişilik haklarının kamuya açık şekilde internet yoluyla ihlalden doğan zarardan sorumluluk kapsamında bir uyuşmazlık, bu konuyu özel olarak düzenleyen MÖHUK md 35'e tabi olacaktır. Aynı şekilde, yapay zekânın kişisel verileri işlemesi kapsamında ortaya çıkacak bir kişilik hakkı ihlali de MÖHUK md 35'e tabi özel haksız fiil ihtilaflarından biri olarak kabul edilecektir. Örneğin, sosyal paylaşım sitelerinde, online alışveriş sitelerinde, internet bankacılığında kişisel verilerin kaydı noktasında yapay zekâ niteliğindeki yazılımlardan yararlandığı görülmektedir. Bu bağlamda yapay zekânın kaydettiği kişisel verilerin hatalı bir işlem sonucunda tüm kullanıcılar tarafından ulaşılabilir hâle gelmesi durumunda söz konusu gizli kalması istenen kimlik bilgisi, iletişim adresi gibi bir kişisel verinin alenileşmesi neticesinde uğranılan zararın tazmini konusu MÖHUK md 35'in uygulama alanında kalacaktır. Yapay zekânın imal edilen bir ürün olarak zarara sebebiyet verdiği durumlarda ise, imalatçısının sözleşme dışı sorumluluğu gündeme gelecektir. Örneğin günümüz teknolojisinde otomotiv şirketleri imal ettikleri araçlarda yapay zekâ teknolojisi kullanmaktadır. Bu kapsamda abs fren sisteminin ne zaman devreye gireceğini ayarlayan bir sistem de bir tür yapay zekâ olduğundan, satın alınan bir otomobildeki abs fren sisteminin üretimden kaynaklı olarak hatalı değerlendirme yaparak zamanında devreye girmediği için kazaya neden olması durumunda, zarar gören araç sahibi, zararın tazminini bu otomobilin üreticisinin sorumluluğunu öngören imalatçının sorumluluğu hükümlerine dayandırabilecektir. İşte bu halde, yabancı unsurlu bir uyuşmazlığın tabi olacağı hüküm, imalatçının sözleşme dışı sorumluluğuna uygulanacak hukuku düzenleyen MÖHUK md 36 olacaktır.

Türk mahkemelerinde açılacak, yapay zekânın verdiği zarardan doğan kusursuz sorumluluk kapsamındaki yabancı unsurlu bir davada, MÖHUK'un işaret ettiği haksız fiil statülerini düzenleyen bağlama kurallarının uygulama alanında kalan konular çeşitlilik arz eder. Buna göre, haksız fiilin meydana gelişi, haksız fiil ehliyeti, hangi şartlarda kusursuz sorumluluk ilkesine göre sorumluluğun doğacağı, kusursuz sorumlu kişilerin sorumluluktan kurtulma adına kurtuluş kanıtı getirip getiremeyeceği, hukuka uygunluk nedenlerinin sorumluluğun kalkmasına sebep olup olmayacağı, zararın tespiti, zararın kapsamı, zararın aynen mi nakden mi tazmin edileceği, illiyet bağına ilişkin meseleler, tazminat miktarının belirlenmesi, tazminatın türü, tazminat talebine kimlerin hakkı olduğu, zarar görenin dava hakkının kendisinin veya kusursuz sorumlunun ölümünden sonra da devam edip etmeyeceği,

tazminat talebinin temlikinin mümkün olup olmadığı gibi haksız fiile ilişkin meseleler haksız fiil statüsünün uygulama alanına giren örnek mahiyette uyuşmazlık konuları olarak kabul edilmektedir⁷².

2. Bağlama Kuralları

a. Genel Haksız Fiil Statüsüne Tabi Uyuşmazlıklar Bakımından

MÖHUK md 34'ün düzenlediği genel haksız fiil statüsüne göre uygulanacak hukukun tespitinde sübjektif ve objektif bağlama kuralları esas alınmaktadır. Ancak sübjektif bağlama kuralına göre uygulanacak hukukun tayininin sınırlandırıldığı görülmektedir. Dolayısıyla kanun koyucunun öngördüğü şekilde yapılmış bir hukuk seçimi varsa haksız fiil statüsü bu hukuka göre belirlenecek, aksi halde objektif bağlama kuralları devreye girecektir⁷³.

Haksız fiilden doğan borcun tarafları, diğer ifadeyle alacaklısı zarar gören ile borçlusı zarar veren, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuku açık olarak seçebilirler (MÖHUK md 34/5)⁷⁴. Böylece kanun koyucu haksız fiile uygulanacak hukukun tayininde

- 72 Haksız fiil statüsünün uygulama alanında kalan konular hususunda bkz. BRIGGS, Adrian: **The Conflict of Laws**, (Edited by Craig, Paul), Oxford University Press, Oxford 2013, s. 276 vd; CHESHIRE / NORTH / FAWCETT, **Private International Law**, (Edited by Torremans, Paul), Oxford University Press, Oxford 2017, s. 776 vd; TURHAN, Turgut: **Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilafı Alanında İka Yeri Kuralı**, Dayınlarlı Yayınları, Ankara 1989, s. 248 vd (İka Yeri); NOMER, s. 357; DOĞAN, s. 445; TEKİNALP / UYANIK, s. 359; ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİGANMEŞE, s. 312.
- 73 Türk hukukunda haksız fiilden doğan borç ilişkilerinde hukuk seçimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TÛTÛNCÛBAŞI, Uğur: **Akit Dışı Borç İlişkilerinde Hukuk Seçme Serbestisi**, Adalet Yayınları, Ankara 2018, s. 155 vd.
- 74 AB'ye üye ülkelerde doğrudan etki doğuran ve AB hukukunun üye devlet hukuklarına olan üstünlüğü nedeniyle öncelikli olarak uygulama bulan, kısaca Roma II Tüzüğü olarak anılan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki 864/2007 sayılı AB Tüzüğünde de taraflarca usulüne uygun biçimde yapılmış bir hukuk seçimi anlaşmasının varlığı hâlinde öncelikle bu hukukun uygulanması, üçüncü kişilerin hak ve borçlarını etkilemeyecek olması şartıyla kabul edilmektedir (md 14/1). Konu hakkında ayrıntılı olarak bkz. ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: **Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi**, Beta Yayınları, İstanbul 2006, s. 115; TARMAN, Zeynep Derya: "Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topluluğu Tüzüğü (ROMA II)", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, S. 2, 2008, s. 202-203 (Roma II); BEAUMONT, Paul / MCELEAVY, Peter: **Anton Private International Law**, W. Green, Edinburgh 2011, s. 625 vd; TÛTÛNCÛBAŞI, s. 95 vd; BRIGGS, s. 281 vd; CHESHIRE / NORTH / FAWCETT, s. 809 vd. İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Hakkında Federal Kanun (IPRG) (İsviçre MÖHK) md 132 de tarafların, zarara neden olan olayın gerçekleşmesinden sonra İsviçre hukukunun uygulanmasına karar verebileceklerini öngörerek, taraflara *lex fori* lehine sınırlı bir hukuk seçimi imkânı sunulmaktadır. Oysa Türk hukukunda seçilebilecek millî hukuklar bakımından bir sınırlamaya yer verilmediği için taraflar herhangi bir devlete ait hukuk sisteminin uygulanması konusunda anlaşabilirler: TÛTÛNCÛBAŞI, s. 162.

tarafra tanıdığı irade muhtariyetini; hukuk seçiminin zamanı ve hukuk seçimi iradesinin ortaya konuş biçimi bakımından sınırlandırmıştır⁷⁵. Dolayısıyla, taraflar zımnî hukuk seçiminde bulunamayacakları gibi⁷⁶ haksız fiil öncesinde bu hususta bir anlaşmaya da varamayacaktır⁷⁷.

Bu açıklamalardan hareketle, yapay zekânın haksız fiil kapsamında verdiği zarardan kusursuz sorumluluk hükümleri uyarınca sorumlu tutulabileceğini ifade ettiğimiz yapay zekâ sahibi, kullanıcısı, işleteni ile zarar gören kişi, haksız fiilin meydana gelmesinden sonra olmak ve açıkça yapılmak şartıyla belli bir devletin hukukunun uygulanması hususunda anlaşabilirler. Ancak yapay zekânın verdiği zarardan doğan tehlike sorumluluğu veya olağan sebep sorumluluğu gibi kusursuz sorumluluk türlerinin mahiyeti gereği tarafların haksız fiilin meydana gelmesinden önce de hukuk seçimi konusunda anlaşmalarına imkân veren bir düzenlemeye de istisnai olarak yer verilmesi gerektiği kanısındayız. Nitekim tehlike sorumluluğu kapsamında kalan bazı hâllerde, rizikonun büyüklüğü nedeniyle tehlikeli şeyin kusurlu olmayan sahibi, kullanıcısı, işletenine sorumluluk yüklenebildiği için, bazı hukuk sistemlerinde onların zorunlu sigorta yaptırması öngörülmektedir⁷⁸. Ancak mevcut

75 Genel olarak, haksız fiil statüsünün sınırlandırılmış dahi olsa taraflarca belirlenmesine ilişkin düzenlemelerin yerinde olduğu, bu sebeple böyle bir imkân taraflara tanınmamasının hangi gerekçeyle olursa olsun makul olmayacağına ilişkin bir görüş için bkz. KRVAVAC, Marija: “Tortious Liability and Conflict of Laws”, *Juridica, Acta Universitatis Danubius*, Vol. 6, No. 2, 2010, s. 116. Haksız fiil öncesinde bile olsa hukuk seçimi imkânının taraflara tanınmamasının bazı durumlarda doğabilecek zararların sorumluluğu bakımından hukukî güvenliği ve öngörülebilirliği temin edeceği için tarafların menfaatine olacağı hususunda ayrıca bkz. TÛTÛNCÛBAŞI, s. 157-158. Buna karşın, haksız fiilden doğan borç ilişkisine uygulanacak hukukun taraflarca seçiminin şarta bağlanması, uygulanacak hukukun öngörülemezliğine yol açacağı gerekçesiyle doktrinde eleştirilmektedir: NOMER, s. 361. İlave olarak, doktrinde haksız fiilin meydana gelmesinden sonra uygulanacak hukuk konusunda anlaşabilecek tarafların, haksız fiilin maddî hukuka ilişkin hukukî sonuçları üzerinde de anlaşmalarının mümkün olduğu için, hukuk seçimini zaman bakımından sınırlandıran bir hükmün uygulama kabiliyetinin pek olmadığı ifade edilmektedir: ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİĞANMEŞE, s. 309.

76 Roma II Tüzüğünde ise, açıkça yapılmış ya da olayın şartlarından tereddüt oluşturmayacak şekilde anlaşılan zımnî hukuk seçimine imkân tanınmaktadır (md 14/1). Türk hukukunda haksız fiil statüsü bakımından zımnî hukuk seçimi reddedilmekle birlikte, doktrinde, MÖHUK md 34/5’deki “açık olarak” yapılması istenen hukuk seçimiyle kastedilenin, tarafların tereddüte yer vermeyecek şekilde ortaya koydukları irade olarak anlaşılması, bu sebeple şüphe doğurmayacak biçimde Türk hukuku lehine yapılmış bir zımnî hukuk seçimine de geçerlilik tanınması gerektiği ifade edilmektedir: DOĞAN, s. 444.

77 Roma II Tüzüğünde ise, zarara sebebiyet veren olaydan önce hukuk seçimi yapılabilmesine belli şartlarda izin verilmiştir. Buna göre, haksız fiil öncesinde hukuk seçimi konusunda anlaşabilmek için tarafların ticarî bir faaliyet içinde olmaları ve uyumsuzluğun doğmasından önce serbestçe müzakere etmeleri şartıyla, uygulanacak hukuku belirleyebilmeleri mümkündür (md 14/1-b).

78 Günümüzde bilim ve tekniğin gelişimine paralel olarak sorumluluğun da artması, sorumluluğun sigorta ettirilmesi eğilimini arttırmaktadır. İşte bu durum, sorumlulukla

MÖHUK md 34/5 hükmü açıkça, haksız fiil sonrası hukuk seçimine geçerlilik tanıdığından, haksız fiil öncesi yapılacak hukuk seçimi geçersiz olacaktır.

Haksız fiile uygulanacak hukukun objektif bağlama kurallarına göre tayin edildiği hâlde ise, kanun koyucu kural olarak ika yeri (*haksız fiilin işlendiği yer - lex loci delicti commissi*) hukukunun⁷⁹ uygulanmasını öngörmektedir⁸⁰. Bu husus MÖHUK md 34/1'de “haksız fiilden doğan borçlar haksız fiilin işlendiği ülke hukukuna tabidir” şeklinde ifade edilmektedir. Kanun koyucu birinci derecede genel bağlama kuralını bu şekilde koyduktan sonra, “haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması durumunda zararın meydana geldiği ülke hukukunun uygulanacağı”na ilişkin hükme yer vermek suretiyle haksız fiilin işlendiği yerin aynı zamanda zararın gerçekleştiği yer olmaması durumunda zararın gerçekleştiği ülke hukukunun esas alınacağına vurgu yapmaktadır (MÖHUK md 34/2)⁸¹. Nihayetinde MÖHUK md 34'ün 1. ve

karşı karşıya kalan kişilere, yaptırıkları sorumluluk sigortası ile ödedikleri primler sebebiyle, sorumluluğu doğuran riskin gerçekleşmesi ile tazminatın sigorta şirketi tarafından karşılanmasını sağlama imkânı vermektedir: OĞUZMAN / ÖZ, s. 5.

79 İka yeri hukuku; kesinlik ve hukukî güvenliği sağlayacağı, dış karar ahengine hizmet edeceği, tarafların menfaat ve beklentilerini karşılayacağı, basit ve uygulanabilir bir kural olduğu, pratik ihtiyaçlara cevap vereceği, her iki tarafla bağlantılı bir kriter olduğu ve bozulan kamu düzeninin bu bağlama kuralının uygulanması suretiyle yeniden tesis edilebileceği gerekçeleriyle başta Kara Avrupası hukuk sistemine tabi ülkeler olmak üzere millî hukuk düzenlemelerinde tercih edilmiştir: KRVAVAC, s. 113; TURHAN, İka Yeri, s. 41 vd. Bununla birlikte, ika yeri hukukunun haksız fiil statüsünü tayin eden istisnası olmayan bir bağlama kuralı olarak uygulanmasının hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabileceği de zaman içinde görülmüştür. Bu durum, ika yeri hukuku yanında veya yerine başka bağlama kurallarının da uygulanması şeklinde yeni çözüm arayışlarının gündeme gelmesine neden olmuştur: TURHAN, Turgut: “Literatürden Hareketle Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilafı Alanına İlişkin Bazı Genel Gözlemler”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 41, S. 1-4, 1989-1990, s. 111 (Literatür); YILMAZ, Gizem: “Türk Milletlerarası Özel Hukuku ve Roma II Tüzüğü Kapsamında Haksız Fiilden Doğan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukukun Mukayeseli Olarak İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, s. 3116-3117; AYBAY / DARDAĞAN, s. 275. Bu çerçevede, ika yeri hukuku yanında haksız fiil taraflarının müşterek millî hukuku, müşterek mutad mesken hukuku, zarar görenin yerleşim yeri hukuku, zarar verenin mutad mesken hukuku da haksız fiil statüsünü tayin edecek objektif bağlama kuralları olarak farklı gerekçelerle teklif edilmiştir: TEKİNALP / UYANIK, s. 356.

80 Türk hukukunda kanun koyucunun haksız fiil statüsünü tayin etmek üzere ika yeri hukukunu tercih etmesinin altında yatan en temel sebep, haksız fiilin işlenmesiyle bozulan kamu düzeninin ancak ika yeri hukukunun uygulanması ile sağlanacağı, ayrıca haksız fiilin işlendiği yerin haksız fiil teşkil eden fiil ile en yakın irtibatlı yer olduğu düşüncesidir: AYBAY / DARDAĞAN, s. 274; ÇELİKEL / ERDEM, s. 445. Ayrıca haksız fiili işleyen kişinin hareketlerini ika yerinin kurallarına göre ayarlayacağı ve dolayısıyla işlem güvenliğinin sağlanacağı düşüncesi de Türk hukukunda ika yeri hukukunun tercihinde etkin rol oynamıştır: TEKİNALP / UYANIK, s. 354.

81 Amerikan hukukunda da ABD Yüksek Mahkemesinin 1963 tarihli *Babcock v. Jackson* kararına kadar benimsenen haksız fiil statüsünün tespitinde ika yeri hukukunun esas alınarak fiil

2. fıkraları birlikte yorumlandığında, fiilin işlendiği yerin uygulanması için zararın da orada gerçekleşmiş olması sonucu çıktığından, 1. fıkranın yokluğu hâlinde de uygulanacak hukuk bakımından bir değişiklik olmayacaktır⁸². Zarar yeri hukukunun tespiti bağlamında “doğrudan” ve “fiilen” zararın meydana geldiği yer hukuku dikkate alınacaktır. Bu anlamda, doğrudan ve fiilen zararın meydana geldiği yer, hakkın konusu olan ve hukukî değere sahip varlığın bulunduğu yer olarak kabul edilmektedir. Aksine dolaylı, manevi ve muhtemel zararların meydana geldiği yer, zararın meydana geldiği yer olarak kabul edilemeyecektir⁸³.

Zarar yeri bağlama noktasının haksız fiilden doğan borç ilişkisi kaynaklı yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda esas alınmasının temelinde kural olarak burasının uyuşmazlıkla en sıkı ilişkili yer olarak görülmesi gerçeği yatmaktadır. Gerçekten de zararın haksız fiil sorumluluğunun doğmasında gerekli unsurlardan biri olması ve zararın tazmininin kamu düzeninin yeniden tesisi bakımından önemi, zarar yeri hukukunun tercihinde etkili bir dayanaktır⁸⁴. Ancak kanun koyucu, haksız fiilden doğan borç ilişkisinin ika yeri ve zarar yerine kıyasla başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olması ihtimalini de göz önünde bulundurmuş; bu hâlde başka yer hukuklarının da uygulanmasını daha sıkı irtibatlı olması şartıyla zorunlu görmüştür (MÖHUK md 34/3)⁸⁵. Böylece ika yeri ve

yeri ile zarar yerinin farklı ülkelerde olması durumunda zarar yeri hukukunun tercih edilmesi kuralı, Roma II Tüzüğü md 4/1’de benimsenmemiş; taraflarca bir hukuk seçiminde bulunulmamış olması durumunda, Roma II Tüzüğü Önsöz md 16’da da işaret edildiği üzere, zarar veren ve zarar gören arasında menfaatlerin dengelenmesi amacıyla, haksız fiile uygulanacak hukukun “doğrudan” zararın meydana geldiği yer hukuku olduğu genel bağlama kuralı şeklinde ifade edilmiştir. Konu hakkında bkz. STONE, Peter: “Choice of Law For Tort Claims”, *Research Handbook on EU Private International Law*, (Edited by Stone, Peter/Farah, Youseph), 2015, s. 286-287, 296; BEAUMONT / MCELEAVY, s. 634 vd; KRVAVAC, s. 122. İlave olarak, genel bağlama kuralına Roma II Tüzüğü md 4/2’de bir istisna getirilmiştir. Buna göre, hukuk seçiminin yokluğu hâlinde, genel bağlama kuralı olarak zarar yeri hukuku uygulanacak olmakla birlikte, zararın meydana geldiği anda tarafların müşterek mutad meskenlerinin bulunması ihtimalinde zarar nerede meydana gelmiş olursa olsun tarafların müşterek mutad mesken hukuku uygulanır. İsviçre MÖHK md 133/1’e göre ise, fail ile mağdur müşterek mutad meskene sahipse, uyuşmazlığa müşterek mutad meskenin bulunduğu ülke hukuku uygulanır. Tarafların müşterek mutad meskene sahip olmamaları durumunda fiilin işlendiği yer hukuku, fiilin işlendiği ülke ile zararın meydana geldiği ülkelerin farklı olması durumunda ise zarar yeri hukukunun uygulanması öngörülmektedir. Ancak İsviçre hukukunda, zarar yeri hukukunun uygulanması, failin zararın o ülkede ortaya çıkabileceğini öngörebilecek durumda olması şartına bağlanmıştır (md 133/2). İsviçre hukukunda ayrıca, haksız fiilin taraflar arasında önceden mevcut bir ilişkiyi ihlal etmesi hâlinde, haksız fiille ilgili taleplerin, taraf arasındaki bu ilişkiye uygulanacak hukuka tabi olacağı ifade edilmiştir (md 133/3).

82 ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİGANMEŞE, s. 310-311; TEKİNALP / UYANIK, s. 357, dn. 32; TÛTÛNCÛBAŞI, s. 139.

83 NOMER, s. 356.

84 DOĞAN, s. 442.

85 Roma II Tüzüğü md 4/3’te kaçış klozu olarak öngörülen düzenlemeye göre de, hâlin icabına

zarar yeri hukukunun tatminkâr sonuçlar doğurmadığı durumlarda somut olay bakımından eğer varsa daha sıkı ilişkili olan hukukun dikkate alınmasına bu istisna kuralıyla imkân tanınmıştır⁸⁶. Örneğin haksız fiilin işlendiği yerin tesadüfi olması durumunda zarar veren ve zarar görenin vatandaşlığı, mutad meskeni veya yerleşim yerinin müşterek olması ve bunların ika yeri, zarar yeri, *lex fori*, sigorta yeri hukuklarından biri ya da birkaçıyla çakışması somut uyuşmazlıkta bu hukukları daha sıkı ilişkili hukuk olarak dikkate almaya yeterli görülmektedir⁸⁷. Aynı şekilde, haksız fiil taraflarının aynı zamanda bir sözleşmenin tarafı da olması ya da taraflar arasında aile hukuku kapsamında kalan yahut aynı grubun üyesi olma gibi hukukî veya fiili durumlar bulunması, haksız fiil öncesi bu tür mevcut ilişkiye uygulanacak hukukun somut uyuşmazlıkta daha sıkı ilişkili hukuk olarak dikkate alınabilmesine imkân verebilecektir⁸⁸.

Yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğa uygulanacak hukuk bakımından konu ele alındığında, öncelikle yapay zekânın zarara yol açtığı haksız fiilin işlendiği yer hukukunun esas alınacağı, ancak bu yerin zararın meydana geldiği yerden farklılık arz etmesi durumunda zarar yeri hukukunun uygulanacak hukuku tayin edeceği sonucuna varılabilir. Buna karşın, tespit edilen başka bir yerin sözü konusu uyuşmazlıkla daha sıkı ilişkili olması durumunda bu yer hukuku uygulanır. Örneğin yapay zekâyı kullanan veya idare eden kişi ile zarar gören kişinin müşterek vatandaşlığa veya yerleşim yerine sahip olmaları

göre haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha sıkı ilişkili olduğu açıkça tespit edilmişse bu hukukun md 4/1-2'de öngörülen objektif bağlama kuralları yerine uygulanması öngörülmektedir. Ayrıca taraflar arasında haksız fiil ile bağlantılı olarak sözleşmeye dayanan bir ilişki var ise, sözleşmeye uygulanacak hukukun, aynı zamanda daha sıkı ilişkili hukuk olarak uygulanacağı hükme bağlanmaktadır (md 4/3). İsviçre hukukunda da MÖHK md 15/1'deki istisna kuralında, ilgili bağlama kuralının uygulanmasıyla belirlenen uyuşmazlığın tabi olacağı hukukun, somut olayın tüm koşullarına göre, davayla sınırlı bir ilişkiye sahip olduğu ve davanın başka bir hukukla daha sıkı ilişkili olduğunun açık olduğu istisnai durumlarda, bu hukukun uygulanmayacağı ifade edilmektedir.

86 DOĞAN, s. 443; CAN / TUNA, s. 461. Kıta Avrupası hukuk sistemlerinde de 1960'lı yıllarda başlayan ve ika yeri hukukunun katı bir biçimde uygulanmak yerine daha sıkı ilişkili hukuk veya en sıkı ilişkili hukuk gibi daha esnek bağlama noktalarını uygulama yönünde haksız fiil statüsünü yumuşatarak uygulama eğiliminin olduğuna ilişkin tespit için bkz. TURHAN, Literatür, s. 100. Amerikan hukukunda ise, 1963 tarihli *Babcock v. Jackson* kararı ile birlikte ika yeri ve zararın meydana geldiği yer hukuklarının haksız fiil statüsünü tayin eden bağlama kuralı olarak kabulünden dönülerek, haksız fiil ile en yakın irtibatlı hukukun uygulanması tercihinde bulunulmuştur: DICEY / MORRIS on *The Conflict of Laws*, Vol. II (General Edited by Collins, Lawrence), Sweet & Maxwell, London 2000, s. 1509.

87 Bu hususta tespitler için bkz. ÇELİKEL / ERDEM, s. 448; TEKİNALP / UYANIK, s. 358-362; DOĞAN, s. 405-407; CAN / TUNA, s. 462; ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİGANMEŞE, s. 312; KRVAVAC, s. 118.

88 REIMANN, Mathias: "Codifying Torts Conflicts: The 1999 German Legislation in Comparative Perspective", *Louisiana Law Review*, Vol. 60, No. 4, 2000, s. 1302; NOMER, s. 359.

hâlinde, zararın meydana geldiği yerin tesadüfi olduğu bir ihtimalde, söz konusu uyuşmazlıkla daha sıkı ilişkili olduğu gerekçesiyle müşterek hukukları uygulanabilecektir.

Yapay zekâ gibi potansiyel tehlike arz eden makina, araç veya robotların verecekleri muhtemel zarardan doğan sorumluluğun sigortalanmış olması olasıdır. Özellikle tehlikeli işletme veya faaliyet bünyesi altında kullanılan yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluk, onu kullananda, idare edende ya da sahibinde olacağından, söz konusu kişilerin bu ihtimali düşünerek sigorta yaptırmış olabilirler. Bu durumda yapay zekânın verdiği zararın sahibinin, kullanıcısının, idare edeninin sigortacısı tarafından tazmini meselesi gündeme gelir. Hatta yapay zekânın verdiği zarar bakımından bir sigorta fonu havuzunun oluşturulması gerektiği teklif edilmekte; böylece yapay zekâ kullanıcısı, satıcısı veya üreticisinin sorumlulukları gereği ödemiş oldukları zararın bedelinin sigorta fonundan karşılanmasının mümkün olabileceğine işaret edilmektedir⁸⁹. Sonuç olarak, yapay zekânın verdiği zarara maruz kalan kişi, talebini sorumluluk hukuku hükümleri uyarınca kural olarak yapay zekânın sahibi, kullanıcısı, idare edenine karşı yöneltecek olmakla birlikte, zararın sigorta kapsamında kalması durumunda doğrudan sorumluların sigortacısına karşı başvurmak da isteyebilir. Gerçekten de zarar görenin, zararın giderilmesi talebini sigortacı gibi ödeme gücü olan birine doğrudan yönlendirilmesi makul bir düşüncedir⁹⁰. Özellikle kusursuz sorumluluk kapsamında, zarar gören kişinin sorumlunun sigorta şirketine doğrudan başvuruda bulunma hakkının verilmesi zarar gören için kolaylık sağlayacaktır⁹¹. İşte böyle bir hukukî imkânın olup olmadığı, MÖHUK md 34/4 uyarınca tespit edilir. Buna göre, haksız fiile veya sigorta sözleşmesine uygulanan hukuk imkân veriyorsa, zarar gören, talebini doğrudan sorumlunun sigortacısına karşı ileri sürebilir⁹². Dolayısıyla, başvuru imkânı haksız fiile uygulanan hukukça tanınmışsa haksız fiil statüsü, sigorta sözleşmesine uygulanacak hukukça tanınmışsa

89 GLESS/SILVERMAN/WEIGEND, s. 414; YÜNLÜ, s. 204. Bu doğrultuda Robotik Hakkında Medenî Hukuk Kuralları Tavsiye Raporu'nda da üretilen yapay zekâ için sigorta yaptırma zorunluluğuna dayanan zorunlu bir sigorta planı oluşturulması, şahsi sigorta kapsamına girmeyen durumlarda tazminatın ödenmesini sağlamak için sigorta sisteminin bir fon ile desteklenmesi gerektiği teklif edilmektedir (Art. 57-58).

90 TEKİNALP / UYANIK, s. 359. Bu bağlamda, Türk hukukunda da 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) md 1478 uyarınca sorumluluk sigortalarında zarar görene, zarar verenin sigortacısına doğrudan başvuru hakkı tanınmıştır.

91 DOĞAN, s. 445.

92 Roma II Tüzüğü'nde de akit dışı borç ilişkisine veya sigorta sözleşmesine uygulanan hukukun izin vermesi koşuluyla zarar gören kişinin doğrudan failin sigortacısına başvuruda bulunabilme imkânı olduğu hükme bağlanmaktadır (md 18). Konu hakkında ayrıca bkz. BRIGGS, s. 279 vd.

sigorta statüsü uygulama bulacak ve söz konusu statülerden birinde böyle bir hukukî imkân kabul ediliyorsa⁹³, yapay zekânın fiilinden zarar görenler, talebini doğrudan kusursuz sorumluların sigortacısına karşı yöneltebilecektir.

b. Kişilik Haklarının Kitle İletişim Araçlarıyla İhlali Kapsamında Kalan Uyuşmazlıklar Bakımından

Yapay zekânın verdiği zarar, kişilik haklarının ihlali şeklinde haksız fiilin özel bir türü kapsamında gerçekleşmiş olabilir. Buna göre bir kimsenin hayatı, bedeni, sağlığı, adı, resmi, sesi, yazısı, konuşması, şerefi, onuru, haysiyeti, itibarı, özel hayatının gizliliği, sırrı, kişisel verileri gibi üzerinde kişilik hakkının olduğu değerlerin⁹⁴ yapay zekâ tarafından ihlal edilmesi mümkündür. Örneğin Microsoft, Google, Amazon gibi teknoloji şirketlerinin kullandıkları, konuştuğu kişilerden gelen bilgileri kendi veri tabanındaki kelimelerle işleyerek içlerinden en uygun olabilecek cevabı veren yapay zekâ tabanlı sohbet robotlarının (*chatbot*) bu iletişim esnasında amacından çıkarak kullanıcısının onur, şeref ve haysiyet hakkı başta olmak üzere bazı kişisel değerlerine saldırı içerikli cevaplar vermesi olasıdır.

Türk hukukunda kişilik hakkının ihlali gazete, dergi, radyo, televizyon, internet ve benzeri kitle iletişim araçlarıyla⁹⁵ kamuya açık şekilde, belirsiz

93 ÇELİKEL/ERDEM, s. 449. Doktrinde ayrıca haksız fiil kapsamında zarar görenin, doğrudan zarar verenin sigortacısına başvurusu konusunun zaten haksız fiil statüsünün uygulama alanında kalan bir konu olduğu, bu sebeple haksız fiil statüsünün bu imkânı zarar görene vermesi durumunda sigorta sözleşmesi statüsünü incelemeye dahi gerek kalmayacağı, dolayısıyla MÖHUK md 34/4'teki düzenlemenin haksız fiil statüsünün buna imkân vermediği durumda sigortacıya doğrudan başvuru imkânının olup olmadığı noktasında belirleyici olacağı için bu ihtimalde önem kazanacağına işaret edilmektedir: TİRYAKİOĞLU, Bilgin: "Genel Olarak Haksız Fiillere, Haksız Rekabete ve Rekabetin Engellenmesine Uygulanacak Hukuk", **Avrupa'da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un Akitler ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri**, Koç Üniversitesi Dr. Nüsret-Semahat Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, Konferans Yayınları Dizisi-2, İstanbul 2010, s. 214.

94 Kişilik haklarının kapsamı hakkında bkz. ARPACI, Abdülkadir: **Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler**, Beta Yayınları, İstanbul 2000, s. 103-104. Yargıtay da vermiş olduğu bir kararında kişilik hakkının çeşitli kişisel değerlerden oluştuğunu, kişinin özel yaşamı, beden bütünlüğü, şerefi, haysiyeti, onuru, saygınlığı, sağlığı, özel yaşamının gizliliği, resmi, adı, eseri, sözü, ekonomik hareket serbestliği ve özgür olma hakkı gibi değerlerin kişilik hakkının özünü oluşturduğuna dikkat çekmiştir: Yargıtay HGK, 01.02.2012 T. ve 2011/4-687 E, 2012/26 K. sayılı karar (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

95 Genel olarak kitle iletişim araçları uygulamada gazete, dergi, kitap gibi basılı yayınlar; radyo, televizyon gibi elektromanyetik donanımlı araçlar; sinema filmi, plak, video, disk, internet ve hatta toplu mesaj sistemleri ve mobil telefonlar olarak karşımıza çıkmaktadır: İÇEL, Kayıhan: **Kitle İletişim Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2015, s. 43-44.

sayıda alıcı karşısında⁹⁶ yapılmışsa, söz konusu uyuşmazlık kişilik hakkının diğer yollarla ihlalinden farklı olarak özel bir bağlama kuralına tabi tutulmuştur⁹⁷. Bu bağlamda, uyuşmazlığın kitle iletişim araçlarıyla kişilik hakkının ihlali olarak vasıflandırılabilmesi için, öncelikle bir yayının varlığı ve söz konusu yayının içeriğinin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bir kimsenin bu şekilde zarara uğraması, zarar verici içeriğin üçüncü kişiler tarafından öğrenildiği yerde korunmaya değer bir menfaatinin olması hâlinde mümkün görülmektedir⁹⁸. Bu bakımdan, gazetede, dergide, radyoda, televizyonda, internette yayın yapan bir sitede, internetteki bir blogda, kişisel bir web sitesinde ya da bir sosyal paylaşım sitesindeki içerik nedeniyle kişilik haklarının ihlal edilmesinden doğan uyuşmazlıklar bu şartı kural olarak sağladığından, genel haksız fiil statüsünün uygulama alanı dışında kalacaktır. Zira haksız fiilin bu görünümü genel haksız fiil statüsünü düzenleyen MÖHUK md 34'e tabi olmayacak⁹⁹; aksine özel bir bağlama konusu olarak düzenlenen kişilik haklarının kitle iletişim araçlarıyla ihlalinde sorumluluk kapsamında vasıflandırılacağı için MÖHUK md 35'in uygulama alanına dâhil olacaktır¹⁰⁰.

96 ÖZEL, Sibel: "İmalatçının Sorumluluğu ve Kitle İletişim Araçları Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinde Uygulanacak Hukuk", *Avrupa'da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un Akitler ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri*, Koç Üniversitesi Dr. Nüsret-Semahat Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, Konferans Yayınları Dizisi-2, İstanbul 2010, s. 225 (İmalatçı); ÇELİKEL / ERDEM, s. 455; NOMER, s. 363.

97 Kitle iletişim araçları vasıtasıyla kişilik haklarının ihlalinin özel bir bağlama kuralına tabi tutulmasının temelinde basın, medya, internet gibi araçlarla yapılan kişilik hakkı ihallerinde kişilik hakkı ile ifade ve basın hürriyetinin çatışan ancak korunması gereken iki ayrı hak olması gerçeği yatmaktadır. Başka bir deyişle, ifade hürriyeti ve düşünceyi açıklama hakkının amacı dışında kullanılarak başta şeref ve haysiyet hakkı olmak üzere kişilik haklarının ihlaline yol açması karşısında kişilik haklarının korunması yararının basın ve ifade hürriyeti yararından üstün nitelikte görülmesi söz konusudur: ÖZEL, Sibel: *Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Haklarının Korunması*, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, s. 40-41 (Kişilik). Ayrıca, kitle iletişim araçlarıyla kişilik haklarının ihlalinde ika yeri ve zarar yerinin birden fazla ülkede ortaya çıkabilmesi, söz konusu uyuşmazlıkların genel haksız fiil statüsünün kapsamında kalan diğer haksız fiil türlerinden ayrılarak özel bir bağlama kuralına tabi tutulmasında bir diğer sebep olarak görülmektedir: ÖZEL, Kişilik, s. 83.

98 CASTEL, Jean-Gabriel: "Multistate Defamation: Should The Place Of Publication Rule Be Abandoned For Jurisdiction And Choice Of Law Purposes?", *Osgoode Hall Law Journal*, Vol. 28, No. 1, 1990, s. 158.

99 Kitle iletişim araçları olmaksızın kişilik haklarının ihlalinden doğan sorumluluğa uygulanacak hukuk MÖHUK md 34'ün düzenlediği genel haksız fiil statüsüne tabidir: ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİĞANMEŞE, s. 314; TEKİNALP / UYANIK, s. 364; TİRYAKİOĞLU, s. 212; ÖZEL, İmalatçı, s. 225; NOMER, s. 363.

100 ÖZEL, İmalatçı, s. 225; TİRYAKİOĞLU, s. 212; ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİĞANMEŞE, s. 314. Mülga MÖHUK dönemi bağlamında internet ortamında işlenen haksız fiil sorumluluğu özelinde mevcut kanunlar ihtilafı kurallarının yetersizliği sebebiyle özel bağlama kuralları

MÖHUK md 35'in uygulama alanı yalnızca medya, internet ve diğer kitle iletişim araçlarıyla kamuya açık şekilde gerçekleştirilmiş kişilik haklarının ihlalden doğan sorumluluk bağlantılı yabancı unsurlu uyuşmazlıklardan ibaret değildir. MÖHUK md 35/3'te açıklandığı üzere, kişisel verilerin işlenmesi veya kişisel veriler hakkında bilgi alma hakkının sınırlandırılması nedenleriyle kişilik haklarının ihlalden doğan sorumluluk da kişilik haklarının kitle iletişim yoluyla ihlalden doğan sorumlulukla birlikte aynı bağlama kurallarına tabidir¹⁰¹. Bu bakımdan günümüz teknolojisinde birçok sektörde kullanılan yapay zekâ; kullanıcılardan edindiği kişisel veri niteliğindeki kişilerin kimlik, iletişim, genetik, resim, görüntü, ses kaydı, parmak izi, sağlık, siyasi görüş, dini inanç, cinsel tercih, ailevi durum ve benzeri konulardaki bilgileri toplama, tasnif etme, depolama, kaydetme, düzenleme, kullanma, silme gibi veri işleme işlemlerini gerçekleştirirken kişilik hakkı ihlallerine yol açabilir¹⁰². Aynı şekilde, bir kimsenin kişisel verilerini tutan ilgililere başvuruda bulunarak konuya ilişkin bilgi alma ve bunları sildirebilme hakkına sahip olduğu dikkate alındığında, bu yöndeki bilgi edinme ve tasarruf hakkının kısıtlanması da bir tür kişilik hakkı ihlali özelliği taşır¹⁰³. Neticede, sosyal paylaşım sitelerinden birine yapay zekâ sistemiyle kaydedilen bir resmin ya da bir videonun yahut da kişisel bilgilerin izin verilmemesi rağmen kamuya açık şekilde üçüncü kişilerin de erişebileceği hâle getirilmesi ilgili kişinin kişilik hakkını ihlal etmiş olur. Yine, internet bankacılığı ya da internet üzerinden alışveriş sitelerindeki yahut sohbet sitelerindeki botlara kaydedilen bilgilerin aktarılması sırasında yaşanacak bir hata ile kişinin şeref ve haysiyetine zarar verilmiş olması bu kapsamda kalan bir örnek oluşturur. Benzer şekilde, kişinin sağlığı ile ilgili hastane kayıtlarına geçirilmiş gizli kalması gereken bilgilerin hastanenin kullandığı yapay zekâ programınca yanlışlıkla hastanenin web sayfasında paylaşılması ya da bir e-mail listesi üzerinden hastanede kayıtlı bulunan tüm hastalara yollanması durumunda kişinin sağlığı ile ilgili bilinmesini istemediği kişisel veriler izinsiz kullanıldığı için manevi açıdan zarara yol açmış olabilecektir.

ihtiyacı olduğu hususunda ayrıca bkz. UYANIK ÇAVUŞOĞLU, Ayfer: "İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk", **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan, Y. 22, S. 2, 2002, s. 968-969.

101 İsviçre MÖHK md 139/3 de, Türk hukukuna paralel şekilde, kişilik haklarının kişisel bilgileri elinde bulunduran tarafından ihlal edilmesi ve kişisel veriler üzerine bilgi alma hakkının engellenmesi sebebiyle ihlal edilmesinden doğan sorumluluğa, medya yoluyla kişilik haklarının ihlalden uygulanacak hukukun uygulanacağını öngörmektedir.

102 Genel olarak kişisel verilerin ihlali kapsamında bkz. ÇELİKEL / ERDEM, s. 457; ÖZEL, İmalatçı, s. 229; CAN / TUNA, s. 468.

103 ÖZEL, İmalatçı, s. 229.

Yapay zekânın gerek kitle iletişim araçlarıyla yaptığı kişilik hakkı ihlali gerek kişisel verileri ihlali sonucunu doğuran yabancı unsurlu bir uyuşmazlığın Türk mahkemelerinde dava konusu edilmesi durumunda uygulanacak hukukun tayini MÖHUK md 35/1 uyarınca yapılacaktır. Buna göre, kişilik haklarının basın, radyo, televizyon gibi medya yoluyla, internet veya diğer kitle iletişim araçlarıyla ihlalinden doğan taleplere, zarar görenin seçimine göre, “zarar veren, zararın bu ülkede meydana geldiğini bilecek durumda ise zarar görenin mutad meskeni hukuku¹⁰⁴”, “zarar verenin işyeri veya mutad meskeninin bulunduğu ülke hukuku¹⁰⁵”, “zarar veren, zararın bu ülkede meydana geleceğini bilecek durumda ise zararın meydana geldiği ülke hukuku¹⁰⁶” bağlama kurallarından birisi uygulanır (MÖHUK md 35/1)¹⁰⁷. Dolayısıyla, zarar gören; uygulanacak

- 104 Zarar görenin mutad mesken hukukunun tercihinde çeşitli gerekçeler ortaya konmaktadır. Buna göre, kişilik hakkı ihlal edilen kişinin sosyal bağlantılarının en kuvvetli olduğu yer onun mutad meskeni ve eğer farklı bir yerdeyse işyerinin bulunduğu yerdir: ÖZEL, İmalatçı, s. 226. Gerçekten de kişinin mutad meskeninin bulunduğu yer, kişilik hakkının ihlalinden etkileneceği kabul edilen sosyal, kişisel ve ekonomik ilişkilerin merkezidir. Zarar gören kişinin kural olarak mutad meskeninin bulunduğu ülke hukukuna göre korunacağını öngördüğü kabul edilir. Ayrıca zarar görenin mutad meskeninin tespitinin diğer bağlama noktalarına kıyasen daha kolay olması uygulamada kolaylık sağlayacaktır: SVANTESSON, Dan Jerker B: “The Rome II Regulation and Choice of Law in Internet-Based Violations of Privacy and Personality Rights-On the Wrong Track, but in the Right Direction?” **Austrian Review of International and European Law**, Vol. 6, 2011, s. 284 (<http://law.stanford.edu/wpcontent/uploads/sites/default/files/publication/685078/doc/slspublic/16%20Austrian20Review%20of%20International%20and%20European%20Law%20202011.pdf>).
- 105 Kitle iletişim araçları ile gerçekleşen kişilik hakkı ihlalinden doğan sorumluluğa, zarar verenin mutad mesken ya da işyeri hukukunun uygulanması, uygulanacak hukukun kolayca tespit edilmesi yanında zarar veren bakımından öngörülebilirlik de sağlamaktadır. Dolayısıyla zarar veren davalının kendi hukukundan kaçma imkânı bu bağlama noktasının tercihiyle kanun koyucu tarafından engellenmiştir: ÖZEL, İmalatçı, s. 227.
- 106 Zararın meydana geldiği ülke ile kastedilen, televizyon ve internet başta olmak üzere kitle iletişim araçlarının dünya üzerindeki yaygınlığı ve erişilebilir olması, her ülkenin zarar yeri olarak kabulü bakımından yeterli değildir. Bu bağlamda, kitle iletişim araçlarının ulaştığı her yerin zarar yeri olarak kabul edilemeyeceği, zarar görenin kişilik hakkının ihlal edilmesi sebebiyle onun toplum içinde itibarının zedelendiği yer örneğinde olduğu gibi sosyal bağlantılarının sıkı bir şekilde olduğu yerin, zarar yeri olarak kabul edilmesi gerektiğine doktrinde işaret edilmektedir: ÖZEL, İmalatçı, s. 226. Bu sebeple, zararın meydana geldiği yerin tespitinde belirleyici kriter, kitle iletişim aracının taşıdığı içeriğin erişilebilir olması değil, erişimin gerçekleşmesidir: UYANIK ÇAVUŞOĞLU, s. 987. Netice olarak, bir kimsenin itibar kaybı, üçüncü kişilere gönderilen kişilik hakkını ihlal eden içerikteki yayının یشitilmesi, görülmesi, okunması ve aynı zamanda anlaşılmasıyla söz konusu olacağından, kişilik hakkı bu aşamada ihlal edilmiş olur. Yazılı basında yayım yeri yani içeriğin dağıtım yerinden alınıp okunduğu, öğrenildiği yer; radyo ve televizyon yayınlarında yayının alındığı yer, internet yayınlarında ise içeriğin bilgisayara indirildiği yer “zarar yeri”dir: MILLS, Alex: “The Law Applicable to Cross-Border Defamation On Social Media: Whose Law Governs Free Speech In ‘Facebookistan?’”, **Journal of Media Law**, Vol. 7, Iss. 1, 2015, s. 17; ÖZEL, Kişilik, s. 173.
- 107 Roma II Tüzüğünde bu konu, özel bir bağlama konusu olarak düzenlenmemiştir. Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda örneklerinde olduğu gibi bazı Avrupa ülkelerinin

hukukun tayini için bu alternatif hukuklardan birini seçmekle mükelleftir. Ancak söz konusu bağlama kurallarından zarar görenin mutad mesken hukuku ya da zararın meydana geldiği yer hukukunun zarar görence seçilmesi zarar verenin bu bağlama kurallarını öngörmesine bağlı tutulmuştur. Zarar görene tanınan seçim hakkı sübjektif bağlama kuralı niteliği göstermez. Zira bu seçim tek taraflı olup, zarar gören ile zarar veren arasında yapılmış bir hukuk seçimi anlaşması özelliği arz etmez¹⁰⁸. Son olarak vurgulanmalıdır ki, hâlin icabına göre MÖHUK md 35/1'de sayılan bağlama kurallarına kıyasen daha sıkı ilişkili bir hukukun tespiti hâlinde¹⁰⁹ uygulanmasına imkân veren istisnai bir hükme ise genel haksız fiil statüsünden farklı olarak yer verilmemiştir¹¹⁰.

iç hukuklarında da bu konu, genel haksız fiil statüsüne tabi tutulmaktadır. Ancak İsviçre hukukunda olduğu gibi bu konuyu özel olarak düzenleyen hukuk sistemleri de vardır. İsviçre MÖHK md 139/1'e göre, zarar görenin seçimine göre, failin o devlette sonucun meydana geldiğini öngörmüş olması şartıyla, mağdurun mutad mesken hukuku veya failin iş merkezi ya da mutad meskeninin bulunduğu yer hukuku yahut failin o devlette zarar verici sonucu öngörmesi şartıyla zarar verici failin sonucunun meydana geldiği yer hukuku uygulanır. Buna rağmen, İsviçre MÖHK md 15'teki genel kural uyarınca md 139/1'in uygulanmasıyla tespit edilecek hukukun, somut olayın tüm şartlarına göre, davayla sınırlı bir ilişkiye sahip olduğu ve davanın başka bir hukukla daha sıkı ilişkili olduğunun açık olduğu durumlarda, tespit edilen hukuk yerine daha sıkı ilişkili hukuk uygulanır. İsviçre hukukundaki düzenlemenin MÖHUK md 35'deki bağlama kuralına esin kaynağı teşkil ettiğine ilişkin olarak ayrıca bkz. TİRYAKIOĞLU, s. 211.

108 ÇELİKEL/ERDEM, s. 456.

109 Kitle iletişim araçlarıyla yapılan kişilik hakkı ihlallerinden doğan sorumluluk bakımından mevcut bağlama noktalarına kıyasen daha sıkı ilişkili hukuku gösteren kriterler olarak doktrinde davalının işyerinin bulunduğu yer, tarafların her birinin ayrı ayrı veya müştereken mutad meskenlerinin, yerleşim yerlerinin bulunduğu yer, tarafların vatandaşlığı, kişilik hakkının ihlal eden içeriğin yayınlandığı yer ve davalının itibarının en fazla zarara maruz kaldığı yerler örnek olarak verilmektedir: CASTEL, s. 173.

110 Buna karşın, Türk hukukunda kişilik hakkının süreli yayınlarla ihlal edilmesi durumunda cevap hakkı da gündeme gelebileceğinden, cevap hakkına uygulanacak hukuk kanun koyucu tarafından MÖHUK md 35/2'de ayrıca düzenlenmiştir. Bu noktada, ilgili maddede sadece süreli yayınlarla yapılan ihlallere karşı cevap hakkı ifade edilse de doktrinde, internet dâhil her türlü kitle iletişim aracının yaptığı yayınlara karşı da aynı hükmün geçerli olacağı savunulmaktadır: ÖZEL, İmalatçı, s. 228; ÇELİKEL / ERDEM, s. 456. Buna göre, kişilik haklarının ihlalinde hakkı ihlal edilen kişinin aynı yoldan cevap vermek suretiyle savunma hakkını kullanması olarak tanımlanabilen cevap hakkı (İÇEL, s. 209), süreli yayınlarda münhasıran baskının yapıldığı ya da programın yayınlandığı ülke hukukuna tabidir. Böylece cevap hakkına uygulanacak hukuk bakımından zarar görenin seçimine göre üç alternatif bağlama kuralından birinin esas alınması yerine zarar veren kişinin de menfaatlerine uygun şekilde öngörülebilir bir hukukun uygulanması sağlanmış olmaktadır: ÇELİKEL / ERDEM, s. 456. Başka bir ifadeyle, bu şekilde her iki tarafın da menfaatleri gözetilmek suretiyle makul bir denge sağlanmıştır: CAN / TUNA, s. 467.

c. İmal Edilen Bir Ürün Olarak Yapay Zekânın İmalatçısının Sorumluluğu Kapsamında Kalan Uyuşmazlıklar Bakımından

Yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluk; üretim veya kullanım aşamasındaki bir ayıptan kaynaklanabilir¹¹¹. İşte bu durumda, yapay zekânın üretilen/imal edilen bir ürün olarak yol açtığı zararlar karşısında doğrudan üreticinin/imal edenin sorumluluğu (ürün sorumluluğu) da gündeme gelebilir¹¹². Örneğin Japon bir firma tarafından tasarlanarak Güney Kore’de imal edilen ve ayıplı hâlde Türkiye’ye ihraç edilen yapay zekâlı bir drone, Türkiye’deki bir yetkili satıcıdan alındıktan sonra kullanıcısında bir zarara sebebiyet vermesi veya imalat hatasından kaynaklı bir sorundan dolayı kullanılırken bir otoparka düşürülmesi sonucunda buradaki otomobillere zarar vermesi durumunda drone imalatçısının da sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Böyle bir ihtimalde, yapay zekânın imalatçısının sözleşme dışı sorumluluğu doğacaktır¹¹³. Zira yapay zekânın imalatçısı ile zarar gören arasında sözleşmeden doğan bir ilişki olmadığı için imal edilen ürünlerdeki ayıp nedeniyle meydana gelen ölüm, bedensel zarar ve ürün dışında bir başka eşyada doğan zararlar için imalatçısının sorumluluğuna gidilecektir¹¹⁴. Öyle ki yapay zekânın imalatçısı, yapay zekânın üretim aşamalarına hâkim olduğundan, üründe meydana gelebilecek

111 Üretim sürecinde meydana gelen sapmalar sebebiyle ürünlerdeki hataların üreticinin sorumluluğuna yol açacağına ilişkin olarak bkz. HAVUTÇU, Ayşe: **Türk Hukukunda Örtülü bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2005, s. 29. Teknoloji ve tekniğin gelişmesi ile birlikte, seri üretimle piyasaya sürülen ürünler birçok ülkede satışa sunulmakta, dolayısıyla ürünlerdeki ayıplardan kaynaklı zararlar doğabilmektedir. Söz konusu zarardan ayıplı ürünü imal eden imalatçısının sorumlu tutulmasının temelinde, ürünlerdeki ayıba çoğunlukla bu malı imal eden kimsenin neden olduğu düşüncesi yatmaktadır. Ürün sorumluluğunun gerekçesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZTAN, Bilge: **İmalatçının Sorumluluğu**, Turhan Yayınları, Ankara 1982, s. 1 vd.

112 4077 sayılı mülga Kanunun aksine 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda ürün sorumluluğuna ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte ürün sorumluluğu, 12.03.2020 tarihli ve 31066 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ancak yayımı tarihinden bir yıl sonra yürürlüğe girecek olan 7223 sayılı Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanununda düzenlenmiştir. Buna göre, ürünün, bir kişiye veya bir mala zarar vermesi hâlinde, bu ürünün imalatçısı veya ithalatçısı zararı gidermekle yükümlüdür (md 6/1).

113 Konuya ilişkin genel açıklamalar için bkz. HAVUTÇU, s. 131. Türk hukukunda 4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun üreticiye, üründe güvenlik eksikliğine yol açabilecek durumların engellenmesine ilişkin yükümlülük getirmektedir (md 5). Benzer şekilde, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, tüketicinin ürünleri ile tüketiciye sunulan hizmetlerin; can ve mal güvenliğine ve çevreye zarar vermemesi, uygulanması zorunlu her türlü idari ve teknik düzenlemeye uygun olması gerektiğine işaret etmek suretiyle üreticilere bu hususta bir yükümlülük getirmektedir (md 7/3).

114 ÖZEL, İmalatçı, s. 219.

problemleri de önceden öngörme, bunun için gerekli gözetim ve denetimi yapma yükümlülüğü altındadır¹¹⁵. İşte bu durum, imalatçı ve zarar gören arasında akdi bir ilişki bulunmasa dahi imalatçının ürettiği yapay zekânın verdiği zararın imalatçı tarafından ürün sorumluluğu hükümleri uyarınca doğrudan tazminine gerekçe teşkil ettirilmektedir¹¹⁶.

Ayıplı bir yapay zekâ ürününden kaynaklanan zararın kaynağı haksız fiil olmakla birlikte, niteliği gereği özellik arz ettiğinden hukuk sistemlerinde özel düzenlemelere konu edilmektedir. Buna bağlı olarak yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda imalatçının sorumluluğuna uygulanacak hukukun tespiti genel haksız fiil statüsünden ayrı tutularak özel bir bağlama kuralına tabi tutulmaktadır. Zira bu sorumluluk türünde zarar görenin menfaatlerinin korunması gerekliliği ön plana çıkmakla birlikte¹¹⁷, zarar gören ile zarar verenin menfaatleri arasında bir denge kurulması özel bağlama kuralı ihdas edilmesinin temel gerekçelerinden biri olarak görülmektedir¹¹⁸. Gerçekten de genel haksız fiil statüsünü tayin eden ika yeri hukuku, imalatçının sorumluluğu kapsamında kalan uyuşmazlıklara uygulanacak hukukun tayininde zarar gören ve imalatçı arasındaki menfaat dengesinde her zaman tatminkâr sonuçlar doğurmayabilir. Ayrıca imal edilen ürünlerin verdiği zarardan imalatçının sorumluluğunda yalnızca mevcut değil doğabilecek muhtemel zararlar da dikkate alınması gerektiğinden, genel haksız fiil statüsünün öngördüğü bağlama kuralı uygulanacak hukukun tayininde yetersiz kalmaktadır¹¹⁹.

Bu açıklamalardan hareketle, imal edilen şeylerin sebep olduğu zarardan doğan sorumluluğa MÖHUK md 36 uyarınca, zarar görenin seçimine göre “zarar verenin mutad meskeni veya işyeri hukuku” ya da “zarar verenin mamulün o ülkeye rızası dışında sokulduğunu ispat edememiş olması şartıyla, imal edilen şeyin iktisap edildiği ülke hukuku” uygulanır¹²⁰. Görüldüğü gibi, malın iktisap edildiği ülke hukukunun

115 ERCAN, s. 30.

116 HAVUTÇU, s. 93-94; ÖZTAN, s. 281-282.

117 Roma II Tüzüğü ve 1973 tarihli İmal Edilen Şeylerden Sorumluluk Hakkında La Haye Sözleşmesinde de aynı gerekçeyle özel bağlama kuralı getirildiği görülmektedir. Konu hakkında bkz. TARMAN, Zeynep Derya: “Devletler Özel Hukuku Bakımından İmalatçının Sorumluluğu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 73, 2007, s. 28 vd. (Devletler); ÖZTEKİN GELGEL, s. 119, 124; BRIGGS, s. 284-285.

118 TANRIBİLİR, Feriha Bilge: “Akit-Dışı Borçlara Uygulanacak Hukuka İlişkin Tüzükte (Roma II) Ürün Sorumluluğu”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIV, S. 2, 2010, s. 136; NOMER, s. 362; DOĞAN, s. 450.

119 ÖZTEKİN GELGEL, s. 119.

120 MÖHUK md 36, İsviçre MÖHK md 135 ile aynı içeriktedir. Türk ve İsviçre hukukundan farklı olarak basamaklı bağlama kuralları getiren Roma II Tüzüğü md 5'te ise imalatçının sözleşme dışı sorumluluğuna uygulanacak hukuk, md 4/2'ye halel gelmemesi koşuluyla “ürün o ülkede pazarlanıyorsa zararın meydana geldiği zaman zarara uğrayan kişinin

uygulanması imalatçının önceden bilmesinin çoğu zaman beklenmediği veya öngörmesinin mümkün olmadığı bir yer olabileceğinden, bu şekilde getirilen şartla, imalatçının da korunarak menfaat dengesinin sağlanması amaçlanmıştır. Buna karşın, hâlin icabına göre MÖHUK md 36'da sayılan bağlama noktalarına kıyasen daha sıkı ilişkili bir hukukun tespiti durumunda uygulanmasına imkân veren istisnai bir hükme ise yer verilmemiştir¹²¹.

Neticede, Türk mahkemelerinde yapay zekâlı bir ürünlerdeki ayıptan kaynaklanan zarardan sorumluluk kapsamında yabancı unsurlu bir dava doğrudan imalatçısına karşı açıldığında, uygulanacak hukuk, davacı zarar gören tarafından belirlenecektir. Buna göre, davacı zarara yol açan yapay zekâ ürününün imalatçısının mutad meskeni veya işyeri hukukunun uygulanmasını isteyebileceği gibi, yapay zekâ ürününün iktisap edildiği yani satın alındığı ülke hukukunu da, ürünün bu ülkeye rızası dışında sokulduğunun imalatçı tarafından ispat edilememiş olması şartıyla, yetkili hukuk olarak uygulanmasını talep edebilecektir.

3. Yabancı Hukukun Uygulanmasına Kamu Düzeni Müdahalesi

Türk mahkemelerinde açılan bir davada uygulanacak hukukun yabancı hukuk olarak belirlendiği durumda, bu yabancı hukukun Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmesi uygulanmasını engelleyecektir. Zira MÖHUK md 5 uyarınca, yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz, gerekli görülen hâllerde Türk hukuku uygulanır¹²².

mutad meskeninin bulunduğu yer hukuku; yoksa "ürün o ülkede pazarlanıyorsa ürünün iktisap edildiği yer hukuku"; bu da yoksa "ürün o ülkede pazarlanıyorsa zararın meydana geldiği yer hukuku" şeklinde düzenlenmiştir. Buna karşın, sorumluluğu olduğu iddia edilen kişi, ürünün o ülkede pazarlandığını makul şekilde öngörmemişse bu kişinin mutad meskeni hukuku esas alınır. Ancak somut olayın şartlarından açıkça başka bir ülke hukukunun daha sıkı ilişki içinde olduğu anlaşılırsa bu ülkenin hukuku uygulanır. Başka bir ülke ile daha sıkı ilişki, taraflar arasında akdedilmiş bir sözleşme gibi mevcut bir ilişkinin varlığı hâlinde kabul edilebilir: TANRIBİLİR, s. 126-133; ÖZEL, İmalatçı, s. 221-223.

121 Doktrinde, böyle bir kaçış klozu hükmüne yer verilmemesi, imalatçının sorumluluğu kaynaklı uyumsuzlukların karmaşıklığı dikkate alındığında önemli bir eksiklik olarak görülmektedir: TANRIBİLİR, s. 138. Nitekim Roma II Tüzüğü md 5/2'de, somut uyumsuzluk, zarar görenin mutad meskeni veya zararın meydana geldiği yahut ürünün iktisap edildiği yerin dışında başka bir devletle daha sıkı ilişkiliyse bu devlet hukukunun uygulanmasına imkân tanınmaktadır.

122 Yargıtay'ın 10.12.2012 tarihli ve 2010/1 E, 2012/1 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında (RG 20.09.2012/28417) Türk kamu düzeni kavramının içeriğinin belirlenmesinde bazı ilke ve kriterler gösterilmiştir. Buna göre, Türk hukukunun temel değerleri, Türk genel adap ve ahlak anlayışı, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışı, Türk kanunlarının dayandığı genel siyaset, Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetler, milletlerarası alanda geçerli olan ortak prensip ve özel hukuka ait iyi niyet ilkesine dayanan kurallar, medeni

Taleplerin yarışması ilkesinin bir yansıması olarak yapay zekânın verdiği zararın haksız fiil kapsamında kalması yanında sözleşmenin ihlali özelliği de göstermesi durumunda zarar görenin sözleşme sorumluluğuna dayanması bir yana bırakılacak olursa, sorumluluğa uygulanacak hukukun haksız fiil hükümleri esas alınarak yabancı hukuk olarak belirlendiği durumda kamu düzeni müdahalesi konusu üzerinde de durulmalıdır. Kamu düzeni müdahalesinin münhasıran yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğa özgü bir uygulaması yoktur. Bu sebeple genel olarak haksız fiilden doğan borçlar bakımından kamu düzeni müdahalesine maruz kalacak durumlar, somut olayın özelliklerine göre burada da geçerli olacaktır.

Haksız fiilden doğan borçlar kapsamında kamu düzeni müdahalesinin söz konusu olabileceği durum, özellikle tazminat davalarında tazminat miktarının belirlenmesi çerçevesinde ortaya çıkabilir. Tazminatın zarar giderici yönü yerine; önleyici ve cezalandırıcı amaç özelliği hukuk sistemlerinde kural olarak kabul görmemektedir¹²³. Türk hukukunda da dava konusu edilen tazminat miktarının, meydana gelen zararın tazminini sağlayacak miktarda olması kuraldır. Zira Türk hukukunda temel kural zararın telafisi olduğundan, tazminat miktarının azamî sınırı, uğranılan zararlarla sınırlandırılması şeklindedir¹²⁴. Buna karşın Amerikan hukukunda olduğu gibi bazı hukuk sistemleri cezalandırıcı tazminat (*punitive damages*) sistemini kabul etmektedir. Bu sistemde, zarar veren kişi, sebep olduğu zararı aşan oranda fahiş bir tazminat ödemek zorunda bırakılmaktadır. Türk mahkemelerinde açılan bir tazminat davasında, cezalandırıcı tazminat sistemini kabul eden, dolayısıyla mevcut zararı aşan oranda aşırı ve orantısız bir tazminat öngören bir yabancı hukukun uygulanması gerektiği durumlarda, hâkimin, MÖHUK md 5'i dikkate alarak uyuşmazlığa bu hukuku, kamu düzenine açıkça aykırılık gerekçesiyle uygulayamayacağı kabul edilmektedir¹²⁵. Kanımızca, Türk

toplulukların müştereken benimsedikleri ahlak ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensipleri, toplumun medeniyet seviyesi, siyasi ve ekonomik rejim, insan hak ve hürriyetleri kamu düzeninden sayılmıştır.

123 TİRYAKIOĞLU, s. 217.

124 Türk hukukunda istisnai olarak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun md 58/2 ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md 68/1-2'de bir tür cezalandırıcı tazminat olan üç kat tazminatın (*treble damages*) kabul edildiği de görülmektedir.

125 GÜVEN, Pelin: "Rekabetin Engellenmesinden Doğan Taleplere Uygulanacak Hukuk, MÖHUK m. 38)", **10. Yılında MÖHUK Sempozyumu** (Editörler Tanrıbilir, Feriha Bilge/ Gümüşlü-Tunçağıl, Gülce), Ankara 2018, s. 327-329 (Rekabet); EKŞİ, Nuray: **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 681 (Tenfiz); DEMİR GÖKYAYLA, Cemile: **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni**, Seçkin Yayınları, Ankara 2001, s. 177-179; NOMER, s. 357; ÖZTEKİN GELGEL, s. 275; TARMAN, Devletler, s. 35; TÜTÜNCÜBAŞI, s. 167. Roma II Tüzüğü Önsözünün 32. maddesine eklenen düzenlemede de cezalandırıcı tazminat konusuna

hukukunda dahi istisnai de olsa üç kat tazminat şeklinde gerçek zararın üzerinde bir tazminata hükmetmeye elverişli kanunî düzenlemeler varken, bir tazminatın salt “cezalandırıcı” anlamında veya muadili bir isme sahip olması, yabancı hukukun kamu düzeni müdahalesine uğramasına yeterli olmamalıdır¹²⁶. Kaldı ki MÖHUK md 38/2’de Türkiye’de rekabetin engellenmesine yabancı hukukun uygulandığı hâllerde, Türk hukuku uygulansaydı verilecek tazminattan daha fazla tazminata hükmedilemeyeceği öngörülmesine karşın, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun md 58/3 uyarınca üç kat tazminatın belli şartlarda Türk mahkemelerince kararlaştırılabileceği de göz önüne alındığında, bu içerikte bir tazminata kanun koyucunun izin verdiği ve hatta kamu düzeni engeli olarak görmediği açıktır¹²⁷. Hâl böyle iken, yabancı hukukta yer alan bu tür cezalandırıcı özellik gösteren tazminata ilişkin hükümlerin sadece tazminat miktarının zararı aştığı gerekçesiyle kamu düzeni müdahalesiyle karşılaşması doğru olmayacaktır. Neticede, cezalandırıcı tazminatın mevcut gerçek zararı karşılama amacından ziyade zarar-tazminat dengesini bozan, davalı zarar göreni ekonomik açıdan ciddi anlamda zorlayan, fahiş ve orantısız bir bedeli ödettirmeyi öngören niteliğinin, hukukun temel ilkeleri bağlamında kamu düzeni açısından ihlal doğuracağına ise şüphe olmamalıdır¹²⁸.

Haksız fiilden doğan borçlar kapsamında kamu düzeni müdahalesinin gündeme gelebileceği bir başka durum, ödenmesi gereken zararın zarar verenin sigortacısına karşı doğrudan başvurabilmesine ve dava açabilmesine imkân tanımayan ve hatta yasaklayan yabancı hukuk düzenlemeleridir. Örneğin Türk hukukunda TTK md 1478’de sorumluluk sigortalarında zarar gören kimsenin, zarar verenin varsa doğrudan sigortacısından zararın giderilmesini istemesine imkân verilmektedir¹²⁹.

değnilmiş; her üye ülkenin, kendi hukukuna göre, meydana gelen zararı tazmin etmekten başka caydırıcı etkili veya cezalandırıcı tazminat olarak öngörülen aşırı tazminatların kamu düzenini ihlal edip etmediği konusunda kendisinin karar vereceği hükme bağlanmıştır. Konu hakkında bkz. ÖZTEKİN GELGEL, s. 275-277; TÜTÜNCÜBAŞI, s. 132-133.

126 Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde kamu düzeni şartı bağlamında aynı yönde bir görüş için bkz. EKŞİ, Tenfiz, s. 680-681. Cezalandırıcı tazminat hükümleri içeren yabancı hukukların bu tür düzenlemelerinin salt bu gerekçeyle kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği şeklinde yorumlanmaması gerektiği, tenfiz davası özelinde, önemli olanın bu hükmün tenfizine bağlı olarak doğacak sonuçların kamu düzeni kapsamında yer alan değerleri zedeleyip zedelediğinin olduğuna ilişkin bir tespit için ayrıca bkz. BAŞOĞLU, Başak: “Cezalandırıcı Tazminat (*Punitive Damages*) Yaptırımı ve Bu Yaptırımın Türk Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 15, S. 1, Ocak 2016, s. 633.

127 Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizinde kamu düzeni şartı bağlamında bir tespit için bkz. GÜVEN, Pelin: **Tanıma-Tenfiz (Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 143 (Tenfiz).

128 Aynı yönde bkz. EKŞİ, Tenfiz, s. 681.

129 Türk hukukunda ayrıca TBK md 130, 2872 sayılı Çevre Kanunu md 13, 4925 sayılı Karayolu

Yabancı unsurlu konuya ilişkin uyuşmazlıklar bakımından ise, MÖHUK md 34/4'de özel bir düzenlemeye yer verilmiş; haksız fiile veya sigorta sözleşmesine uygulanan hukuk imkân veriyorsa, zarar görenin, talebini doğrudan doğruya sorumlunun sigortacısına karşı ileri sürebileceği hükme bağlanmıştır. Buna karşın, zarar verenin sigortacısına böyle bir imkânı söz konusu alternatif hukuklar tanımayabilir¹³⁰. Kanımızca zarar görene bu imkânı tanımayan bir yabancı hukuk sistemi, MÖHUK md 5 uyarınca kamu düzeni müdahalesine uğramalıdır. Bu hâlde, uygulanacak hukuk MÖHUK md 5 gereğince Türk maddî hukuku olacağından, başta TTK md 1478 hükmü¹³¹ dikkate alınmak suretiyle doğrudan zarar verenin sigortacısına başvuru imkânı tanıyan konuya ilişkin iç hukuk düzenlemeleri çerçevesinde bu talebin yerine getirilmesi sağlanacaktır¹³². Zira doktrinde de ifade edildiği üzere, zarar verenin ödeme gücüne sahip olmaması ihtimalinde, zarar göreni korumanın, bunun için de ödeme gücü kural olarak var kabul edilen sigortacıya karşı talep hakkı tanınmanın devletin ekonomik ve sosyal politikasının önemli parçalarından biri olduğu gerekçesiyle kamu düzeni kapsamında sayılması gerekmekte olup, bu düzenlemeye aykırı yabancı hukuk Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil edecektir¹³³.

Taşıma Kanunu md 21, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu md 97, 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun md 8-12, 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu md 12/(a)'da sigortacıya doğrudan başvuru hakkına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. İlave olarak, Türkiye'nin de taraf olduğu 1969 tarihli Petrol Kirliliğinden Doğan Zararın Hukukî Sorumluluğu İle İlgili Milletlerarası Anlaşma, 1971 tarihli Petrol Kirliliği Zararının Tazmini İçin Bir Milletlerarası Fonun Kurulması İle İlgili Milletlerarası Anlaşma, 1990 tarihli Petrol Kirliliğine Karşı Hazırlıklı Olma, Müdahale ve İşbirliği İle İlgili Milletlerarası Anlaşma da sigortacıya doğrudan başvuru imkânı konusunda hükümlere sahiptir. Konu hakkında ayrıntılı bir inceleme için bkz. EKŞİ, Nuray: "Milletlerarası Özel Hukuk Açısından Sigortacıya Doğrudan Başvuru Hakkını Kısıtlayan veya Ortadan Kaldıran Yabancı Yasaların Türk Mahkemelerince Dikkate Alınmayacağı Sorunu", **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, C. 4, S. 2, 2015, s. 38-40 (Sigorta)

130 Örneğin İngiliz hukukunda Üçüncü Şahısların Sigortalılara Karşı Hakları Kanunu (2010) sigortalının iflası ya da sigortalı tarafından gerçekleştirilmiş bir yaralama veya ölüme neden olma durumu yoksa, üçüncü şahsın doğrudan sigortacıya dava açması mümkün görülmemektedir. İngiliz hukukunun konuya ilişkin düzenlemeleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. EKŞİ, Sigorta, s. 41-44.

131 Doktrinde TTK md 1478'in maddî hukuk değil usul hukukuna ilişkin bir düzenleme olduğu; ticaret hukuku doktrinindeki aksi yönde görüşlere (YEŞİLOVA ARAS, Ecehan: **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 146-147) rağmen söz konusu düzenlemenin usuli nitelik arz ettiğinin kabulü hâlinde zaten usule ait konuların hakimın hukukuna tabi olmasından dolayı Türk mahkemelerinde açılan sigorta ilişkisi kaynaklı davalarda Türk hukuku uygulanacağından, sigortacıya doğrudan başvurunun da buna imkân veren TTK md 1478 gereğince mümkün olduğu sonucuna varılabileceğine ilişkin bir görüş için ayrıca bkz. EKŞİ, Sigorta, s. 57.

132 EKŞİ, Sigorta, s. 57.

133 ŞANLI / ESEN / ATAMAN-FİĞANMEŞE, s. 313, dn. 503. Kamu düzeni müdahalesiyle Türk

SONUÇ

Günümüzde birçok alanda yapay zekâlı makine, robot, cihaz, uygulama, yazılım, program ve benzeri ürünler kullanılmaktadır. Gelecekte bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte yapay zekâ kullanımının yaygınlaşacağı bir gerçektir. Yapay zekâ kullanımının sağladığı faydalar yanında zarara yol açtığı da görülmektedir. Ancak yapay zekânın karar ve eylemleriyle verdiği zarardan kimin hangi gerekçeyle sorumlu tutulacağı hususunda karşılaştırmalı maddî hukukta ve Türk maddî hukukunda özel bir düzenleme kabul edilmemiştir.

Yapay zekânın kişiliği olmadığı için verdiği zarardan sorumlu tutulması mümkün değildir. Mevcut düzenlemeler dikkate alındığında, gerçek kişi-tüzel kişi ayrımında kendine yer bulamayacak olan yapay zekânın çoğunlukla eşya olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu sebeple, yapay zekânın otonom şekilde ya da kullanıcısının, sahibinin, programlayanının denetim ve gözetiminde karar alırken veya eylemde bulunurken verdiği zararın tazmini, sorumluluk hukukunun bir gereğidir. Yapay zekânın verdiği zarardan söz konusu kişilerin sorumluluğu ise kusursuz sorumluluk hükümlerine tabi tutulmalıdır. Bu bağlamda, tehlikeli faaliyet icra eden işletmelerin kullandıkları yapay zekâlı ürünlerin verdiği zarardan bu işletmenin sahibi ve varsa işletenin tehlike sorumluluğu kapsamında sorumluluğu gündeme gelir. Böyle bir tehlikeli faaliyet içinde kullanılmaması nedeniyle tehlike sorumluluğunun uygulanmasının gündeme gelmeyeceği durumda ise, bizatihi yapay zekânın yaygın kullanım alanı, öngörülemez uyum yeteneği ve bilişsel özellikleri dikkate alınarak olağan sebep sorumluluğu hükümlerinin uygulanarak yapay zekânın kullanıcı, işleteni, sahibi, programlayıcısının sorumluluğu söz konusu olmalıdır. Bu hâlde, Türk mahkemelerinde açılan bir davada, MÖHUK md 34 uyarınca genel haksız fiil statüsü, yapay zekânın verdiği zarardan kusursuz sorumluluk kapsamında kalan yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda uygulama bulacaktır.

Yapay zekânın imal edilen bir ürün özelliği gösterdiği hâlde ise, üründeki ayıptan kaynaklanan zarardan dolayı imalatçısının sözleşme dışı sorumluluğu hükümleri uygulama bulur. Bu çerçevede konu Türk kanunlar ihtilafı hukukunda özel olarak düzenlendiğinden yabancı unsurlu uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk MÖHUK md 36 gereğince tayin edilecektir.

hukukunun uygulanacağına ilişkin görüşün kabul edilmemesi ihtimalinde, sigortacıya doğrudan başvuruyu düzenleyen TTK md 1478'in Türk hukukunun doğrudan uygulanan kuralı sayılması gerektiği, bu sebeple MÖHUK md 6 uyarınca yabancı hukukun dikkate alınmasının mümkün olamayacağına ilişkin doktrindeki başka bir görüş için bkz. EKŞİ, Sigorta, s. 58-61.

Yapay zekânın kamuya açık şekilde kitle iletişim araçlarıyla ve kişisel verilerin işlenmesi veya bu hususta bilgi alma hakkının sınırlandırılması suretiyle kişilik hakkını ihlal etmesi durumunda gündeme gelecek yabancı unsurlu uyuşmazlıklarda uygulanacak hukukun tayini ise MÖHUK md 35'te düzenlenen özel bağlama kurallarına göre yapılır.

Yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluk kapsamında uygulanacak hukukun yabancı hukuk olarak tayinine kamu düzeni müdahalesi gelebilir. Zira MÖHUK md 5 uyarınca yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması durumunda bu hüküm uygulanmaz, gerekli görülen hâllerde Türk hukuku uygulanır. Buna göre kusursuz sorumluluk kapsamında açılan tazminat davalarında zararı karşılayacak orandan ziyade cezalandırma amacı taşıyan, fahiş, orantısız, borçlunun ekonomik durumuna ciddi etkileri olacak miktarda tazminata hükmedebilen yabancı hukuk, kamu düzeni müdahalesine maruz kalacaktır. Aynı şekilde, ödenmesi gereken zararı karşılayacak tazminat için sorumlunun sigortacısına karşı doğrudan başvuruya imkân tanımayan veya yasaklayan bir yabancı hukuk da kamu düzeni müdahalesine uğrayacaktır. Zira sorumlunun ödeme gücüne sahip olmadığı durumda, zarar göreni korumak adına ödeme gücü olan sigortacısına karşı talep hakkı tanımak devletin ekonomik ve sosyal politikasının bir gereği olduğundan, bu kurala aykırı yabancı hukukun Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil edeceği sonucuna varılabilir.

KAYNAKLAR

AKBİLEK, Meliha: “Teknolojinin Pandora Kutusu: Robotların Hukukî Kişilikleri (!) ve Hukukî Sorumlulukları”, **Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 6, Aralık 2017, ss. 215-236.

AKİPEK, Jale / AKINTÜRK, Turgut / ATEŞ, Derya: **Türk Medeni Hukuku: Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku**, I. Cilt, Beta Yayınları, İstanbul 2018.

AKKURT, Sinan Sami: “Yapay Zekânın Otonom Davranışlarından Kaynaklanan Hukukî Sorumluluk”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Y. 7, S. 13, Haziran 2019, ss. 39-59.

ARPACI, Abdülkadir: **Kişiler Hukuku, Gerçek Kişiler**, Beta Yayınları, İstanbul 2000.

AYBAY, Rona / DARDAĞAN, Esra: **Uluslararası Düzeyde Yasaların Çatışması (Kanunlar İhtilafı)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008.

BAK, Başak: “Medeni Hukuk Açısından Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Yapay Zekâ Kullanımından Doğan Hukukî Sorumluluk”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 9, S. 35, Temmuz 2018, ss. 211-232.

BARFIELD, Woodrow: “Liability For Autonomous And Artificially Intelligent Robots”, **Paladyn, Journal Of Behavioral Robotics**, Vol. 9, 2018, ss. 193-203.

BAŞOĞLU, Başak: “Cezalandırıcı Tazminat (Punitive Damages) Yaptırımı ve Bu Yaptırımın Türk Hukukuna Etkilerinin Değerlendirilmesi”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 1, Ocak 2016, ss. 617-637.

BAYAMLIOĞLU, Emre: “Akıllı Yazılımlar ve Hukukî Statüsü: Yapay Zekâ ve Kişilik Üzerine Bir Deneme”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008, ss. 131-140.

BEAUMONT, Paul / MCELEAVY, Peter: **Anton Private International Law**, W. Green, Edinburgh 2011.

BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru: “Yapay Zekânın Buluşlarının Patentlenmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Y. 6, S. 11, Haziran 2018, ss. 585-622 (Patent).

BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru: “Robot Hukuku”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Y. 7, S. 29, 2017 (Robot).

BOZKURT YÜKSEL, Armağan Ebru / BAK, Başak: “Yapay Zekâ”, **Futurist Hukuk**, Aristo Yayınları, İstanbul 2018.

BRIGGS, Adrian: **The Conflict of Laws**, (Edited by Craig, Paul), Oxford University Press, Oxford 2013.

CALO, Ryan: “Robots in American Law”, **University of Washington School of Law, Legal Studies Research Paper**, No. 2016/4, ss. 1-44.

CAN, Hacı / TUNA, Ekin: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Adalet Yayınları, Ankara 2019.

CASTEL, Jean-Gabriel: “Multistate Defamation: Should The Place Of Publication Rule Be Abandoned For Jurisdiction And Choice Of Law Purposes?”, **Osgoode Hall Law Journal**, Vol. 28, No. 1, 1990, ss.153-177.

CHESHIRE / NORTH / FAWCETT: **Private International Law**, (Edited by Torremans, Paul), Oxford University Press, Oxford 2017.

ÇELİKEL, Aysel / ERDEM, B. Bahadır: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta Yayınları, İstanbul 2017.

DECKER, Michael: “Service Robots In The Mirror Of Reflective Research”, **Poiesis & Praxis: International Journal of Ethics of Science and Technology Assessment**, Vol. 9, 2012, ss. 181-200.

DEMİR GÖKYAYLA, Cemile: **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni**, Seçkin Yayınları, Ankara 2001.

DICEY / MORRIS on **The Conflict of Laws**, Vol. II, (General Edited by Collins, Lawrence), Sweet & Maxwell, London 2000.

DOĞAN, Vahit: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Savaş Yayınları, Ankara 2019.

EKŞİ, Nuray: “Milletlerarası Özel Hukuk Açısından Sigortacıya Doğrudan Başvuru Hakkını Kısıtlayan veya Ortadan Kaldıran Yabancı Yasaların Türk Mahkemelerince Dikkate Alınıp Alınmayacağı Sorunu”, **Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi**, C. 4, S. 2, 2015, ss. 31-64 (Sigorta).

EKŞİ, Nuray: **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Beta Yayınları, İstanbul 2013 (Tenfiz).

ERCAN, Cannur: “Robotların Fiillerinden Doğan Hukukî Sorumluluk, Sözleşme Dışı Sorumluluk Hallerinde Çözüm Önerileri”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, S. 40, Ekim 2019, ss. 19-51.

ERSOY, Çağlar: **Robotlar, Yapay Zekâ ve Hukuk**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2018.

FROOMKIN, A. Michael / COLANGELO, P. Zak: “Self-Defense Against Robots And Drones”, **Connecticut Law Review**, Vol. 48, 2015, ss. 1-69.

GLESS, Sabine / SILVERMAN, Emily / WEIGEND, Thomas: “If Robots Cause Harm, Who Is To Blame? Self-Driving Cars and Criminal Liability”, **New Criminal Law Review**, Vol. 19, No. 3, 2016, ss. 412-436.

GUIHOT, Michael / MATTHEW, Anne F. / SUZOR, Nicolas P.: “Nudging Robots: Innovative Solutions to Regulate Artificial Intelligence”, **Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law**, Vol. 20, Iss. 2, 2017, ss. 385-456.

GÜVEN, Pelin: “Rekabetin Engellenmesinden Doğan Taleplere Uygulanacak Hukuk, MÖHUK m. 38)”, **10. Yılında MÖHUK Sempozyumu** (Editörler Tanrıbilir, Feriha Bilge/Gümüşlü-Tunçağıl, Gülce), Ankara 2018, ss. 310-336 (Rekabet).

GÜVEN, Pelin: **Tanıma-Tenfiz (Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013 (Tenfiz).

HAVUTÇU, Ayşe: Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: **Üreticinin Sorumluluğu**, Seçkin Yayınları, Ankara 2005.

HOLZER, Jenny R. / MOSES, Franklin L.: “Autonomous Systems In The Intelligence Community: Many Possibilities And Challenges”, **Studies In Intelligence**, Vol. 59, No. 1, 2015, ss. 21-29.

İÇEL, Kayıhan: **Kitle İletişim Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2015.

İNCE, Şükran / ŞİMŞEK, Melike Zişan / KAYNARCA, Fatih: “Valuation of The Legal Liability of Artificial Intelligence and Robotics under Turkish Legal Regulations”, **GSI ARTICLE**, Summer 2019, ss. 28-45.

KAPLAN, Andreas M. / HAENLEIN, Michael: “Siri, Siri In My Hand, Who’s The Fairest In The Land? On The Interpretations, Illustrations And Implications Of Artificial Intelligence”, **Business Horizons**, Vol. 62, Iss. 1, 2018, ss. 15-25.

KARA KILIÇARSLAN, Seda: “Yapay Zekânın Hukukî Statüsü ve Hukukî Kişiliği Üzerine Tartışmalar”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, Y. 4, S. 2019/2, ss. 363-389.

KILIÇOĞLU, Ahmet: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Yayınları, Ankara 2015.

KRVAVAC, Marija: “Tortious Liability and Conflict of Laws”, **Acta Universitatis Danubius**, Vol. 6, No. 2, 2010, ss. 109-126.

KOWERT, Weston: “The Foreseeability of Human Artificial Intelligence Interactions”, **Texas Law Review**, Vol. 96, 2018, ss. 181-205.

LEHMAN-WILZIG, Sam N.: “Frankenstein Unbound: Towards a Legal Definition of Artificial Intelligence”, **Futures**, Vol. 13, Iss. 6, December 1981, ss. 442-457.

McCARTHY, John: “What Is Artificial Intelligence”, <http://jmc.stanford.edu/articles/whatisai/whatisai.pdf> (Erişim tarihi 02.06.2020)

MILLS, Alex: “The Law Applicable to Cross-Border Defamation On Social Media: Whose Law Governs Free Speech In ‘Facebookistan’?”, **Journal of Media Law**, Vol. 7, Iss. 1, 2015, ss. 1-35.

MULLIGAN, Christina: “Revenge Against Robots”, **South Carolina Law Review**, Vol. 69, 2018, ss. 1-17.

NOMER, Ergin: **Devletler Hususi Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2015.

OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, Vedat Yayınları, İstanbul 2012.

OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: **Kişiler Hukuku**, Filiz Yayınları, İstanbul 2018.

ÖZEL, Sibel: “İmalatçının Sorumluluğu ve Kitle İletişim Araçları Yoluyla Kişilik Hakkının İhlalinde Uygulanacak Hukuk”, **Avrupa’da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un Akitler ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri**, Koç Üniversitesi Dr. Nüsret-Semahat Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, Konferans Yayınları Dizisi-2, İstanbul 2010, ss. 219-229 (İmalatçı).

ÖZEL, Sibel: **Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Haklarının Korunması**, Seçkin Yayınları, Ankara 2004 (Kişilik).

ÖZTAN, Bilge: **İmalatçının Sorumluluğu**, Turhan Yayınları, Ankara 1982.

ÖZTEKİN GELGEL, Günseli: **Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi**, Beta Yayınları, İstanbul 2006.

PETTIT, Harry: **Are Robots More Than Just ‘Personal Property’? Estonia Works Toward Giving AI Legal Status**, <https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-4965922/Estonia-working-giving-robots-AI-legal-status.html> (Erişim tarihi 05.01.2020).

REIMANN, Mathias: “Codifying Torts Conflicts: The 1999 German Legislation in Comparative Perspective”, **Louisiana Law Review**, Vol. 60, No. 4, 2000, ss.1296-1319.

RUSSELL, Stuart J. / NORVIG, Peter: **Artificial Intelligence: A Modern Approach**, Pearson, New Jersey 2009.

SARIPAN, Hartini / PUTERA, Nurus Sakinatul Fikriah Mohd Shith: "Are Robots Human? A Review of the Legal Personality Model", **World Applied Sciences Journal**, Vol. 34, Iss. 6, 2016, ss. 824-831.

SMITH, Bryant Walker: "Automated Driving and Product Liability", **Michigan State Law Review**, Vol. 1, 2017, ss. 1-74.

SOLUM, Lawrence B.: "Legal Personhood for Artificial Intelligences", **North Carolina Law Review**, Vol. 70, No. 4, 1992, ss. 1231-1287.

STONE, Peter: "Choice of Law For Tort Claims", **Research Handbook on EU Private International Law**, (Edited by Stone, Peter/Farah, Youseph), 2015.

SVANTESSON, Dan Jerker B: "The Rome II Regulation and Choice of Law in Internet- Based Violations of Privacy and Personality Rights- On the Wrong Track, but in the Right Direction?" **Austrian Review of International and European Law**, Vol. 6, 2011, ss. 275-297.

ŞANLI, Cemal / ESEN, Emre / ATAMAN-FİGANMEŞE, İnci: **Milletlerarası Özel Hukuk**, Vedat Yayınları, İstanbul 2018.

TANRIBİLİR, Feriha Bilge: "Akit-Dışı Borçlara Uygulanacak Hukuka İlişkin Tüzükte (Roma II) Ürün Sorumluluğu", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XIV, S. 2, 2010, ss. 121-140.

TARMAN, Zeynep Derya: "Devletler Özel Hukuku Bakımından İmalatçının Sorumluluğu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, S. 73, 2007, ss. 25-45 (Devletler).

TARMAN, Zeynep Derya: "Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topluluğu Tüzüğü (ROMA II)", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 57, S. 2, 2008, ss. 193-222 (Roma II).

TEKİNALP, Gülören / UYANIK, Ayfer: **Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları**, Vedat Yayınları, İstanbul 2016.

TİRYAKIOĞLU, Bilgin: "Genel Olarak Haksız Fiillere, Haksız Rekabete ve Rekabetin Engellenmesine Uygulanacak Hukuk", **Avrupa'da Devletler Özel Hukuku ve Yeni Türk Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un Akitler ve Ticaret Hukukuna İlişkin Hükümleri**, Koç Üniversitesi Dr. Nüsret-Semahat Arsel Uluslararası Ticaret Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, Konferans Yayınları Dizisi-2, İstanbul 2010, ss. 211-218.

TURGUT, Aydın / TEMİR, Atılğan / AKSOY, Bekir / ÖZSOY, Koray: “Yapay Zekâ Yöntemleri ile Hava Sıcaklığı Tahmini İçin Sisteme Tasarımı ve Uygulaması”, **International Journal of 3d Printing Technologies and Digital Industry**, Vol. 3, 2019/3, ss. 244-253.

TURHAN, Turgut: **Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilafı Alanında İka Yeri Kuralı**, Dayınlarlı Yayınları, Ankara 1989 (İka Yeri).

TURHAN, Turgut: “Literatürden Hareketle Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilafı Alanına İlişkin Bazı Genel Gözlemler”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 41, S. 1-4, 1989-1990, ss. 95-117 (Literatür).

TÜTÜNCÜBAŞI, Uğur: **Akit Dışı Borç İlişkilerinde Hukuk Seçme Serbestisi**, Adalet Yayınları, Ankara 2018.

UYANIK ÇAVUŞOĞLU, Ayfer: “İnternet Ortamında İşlenen Haksız Fiil Sorumluluğuna Uygulanacak Hukuk”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan, Y. 22, S. 2, 2002, ss. 967-997.

UZUN, Fatih Burak: “Gerçek Kişilerin Hak Ehliyeti ve Hak Ehliyetine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 2, 2016, ss. 11-48.

YANISKY RAVID, Shlomit: “Generating Rembrandt: Artificial Intelligence, Copyright, And Accountability In The 3A Era: The Human-Like Authors Are Already Here: A New Model”, **Michigan State Law Review**, Vol. 4, 2017, ss. 659-726.

YAVUZ, Cevdet: “Türk Borçlar Kanunu Tasarısı’na Göre ‘Kusursuz Sorumluluk Halleri’ ve İlkeleri”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 14, S. 4, 2008, ss. 29-61.

YEŞİLOVA ARAS, Ecehan: **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

YILMAZ, Gizem: “Türk Milletlerarası Özel Hukuku Ve Roma II Tüzüğü Kapsamında Haksız Fiilden Doğan Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukukun Mukayeseli Olarak İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C. 22, S. 3, 2016, ss. 3111-3142.

YÜNLÜ, Semih: “Current Developments On Artificial Intelligence And Liability For Robot Caused Damages”, **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVI, S. 1, 2019, ss. 189-213.

<https://www.theguardian.com/technology/2018/mar/25/death-by-robot-mechanised-danger-in-our-changing-world> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<http://www.theguardian.com/world/2015/jul/02/robot-kills-worker-at-volkswagen-plant-in-germany> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<https://www.donanimhaber.com/iBMnin-yapay-zekasi-yanlis-kanser-tedavisi-oneriyor--101846> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<https://www.nytimes.com/interactive/2018/03/20/us/self-driving-uber-pedestrian-killed.html> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<https://www.reuters.com/article/us-afghanistan-attack-drones/u-s-drone-strike-kills-30-pine-nut-farm-workers-in-afghanistan-idUSKBN1W40NW> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<http://www.telegraph.co.uk/technology/2016/03/24/microsofts-teen-girl-ai-turns-into-a-hitler-loving-sex-robot-wit/> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/applein-sirisi-haddini-astikufur-etmeye-basladi-40822109> (Erişim tarihi 28.12.2019).

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/altimetre-hata-yapti-otopilot-dusurdu-11138356> (Erişim tarihi 28.12.2019).

Kazancı İçtihat Bilgi Bankası